

Projekti “Equal access of long-term unemployed seniors to labor market in rural areas- Active Age” sihtrühma uuringu tulemused

Koostajad:

Merli Reidolf, Marianne Kallaste, Merle Küttim ja Mihkel Servinski (Perl OÜ)

Uuringu läbiviimist rahastas projekti „Active Age“ raames Kesk-Läänemere Programm 2014-2020

2016

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
2. Lühikokkuvõte	5
3. Ülevaade uuringus osalenud piirkondadest ja kõigist vastajatest	9
4. Tööd otsivad ja koolitustest huvitatud (JAH-JAH rühma) vastajad	14
JAH-JAH vastajate üldine iseloomustus	14
JAH-JAH rühma vastajate soovid ja võimalused töötamiseks.....	17
JAH-JAH rühma vastajate õppimise kogemus ja viimase aja tegevused.....	18
JAH-JAH rühma vastajate oskused.....	22
5. JAH-JAH rühma mitte kuuluvad vastajad	25
Koolitust soovivad aga tööd mitte otsivad (JAH-EI rühma) vastajad.....	25
Vastajad, kes ei soovi tööd ega koolitust (EI-EI rühm)	28
6. Koolitussoovid	36
JAH-JAH rühma koolitussoovid Setomaal	36
JAH-JAH rühma koolitussoovid Apes	38
JAH-JAH rühma koolitussoovid Engures	39
JAH-EI rühma koolitussoovid.....	39
LISA 1 – tabelid olulisemate arvandmetega	41

1. Sissejuhatus

Uuring koostati vastavalt MTÜ Setomaa Valdade Liidu hankele, mis avaldati 23.03.2016. Vastavalt hankele on uuringu eesmärk selgitada välja 55-aastaste ja vanemate pikaajaliselt ilma tööta inimeste peamised takistused, motivatsioon ning võimalused tööjõuturul osalemiseks, küsitletavate varasemad oskused ja kogemused, tööjõuturile naasmisega seotud soovid.

Uuringu läbiviijad koostasid küsimustiku, mille alusel viidi projektipartnerite poolt läbi küsitlus mais 2016, andmed sisestati mais-juunis 2016. Küsitletavaid otsiti piirkondades avalikult levitatud info abil ning täiendavalt kasutati lumepallitehnikat, mis tähendab, et juba leitud vastajate ja teiste piirkondlike võtmeisikute kaudu üritati leida kontakti võimalike täiendavate vastajatega. Ankeedis oli kokku 50 küsimust, mille abil selgitati välja vastaja taust ja varasem töökogemus, uuriti soovi ja peamisi takistusi tööturule naasmisel inimeste huvisid, aktiivsust, keelte ning arvutioskust.

Kuigi kokku küsitleti 253 inimest (Eestis neljast Setomaa vallast (2016.a juulis kehtiva haldusjaotuse järgi Mikitamäe, Värska, Meremäe ning Misso) ning Ape ja Engure valdadest ning nende valdade lähiümbrusest Lätis), eemaldati mõned ankeedid koheselt analüüsist, sest seal oli vastatud väga üksikutele küsimustele. Kokku analüüsiti 248 inimese vastuseid. Andmeid töödeldi programmiga SPSS ning MS Excel andmetöötlusvahenditega.

Probleemiks oli väike küsitletavate arv, eriti Lätimaa valdades, see ei võimaldanud statistiliste uurimismeetodite korrektset rakendamist. Küsitletavate väike arv polnud üllatuseks ja kuna statistilisi meetodeid rakendada ei saa (leida statistilised olulisused), siis on toodud sagedusjaotused ja risttabelid. Seetõttu tuleb ka tulemusi lugedes silmas pidada, et need järeldused kehtivad ainult konkreetsete vastajate puhul ja saadud tulemusi ei saa üldistada analüüsitud piirkondade peale tervikuna.

Vastavalt püstitatud ülesandele oli eesmärgiks küsitleda etteantud vanuses inimesi, kes otsivad tööd ja samas soovivad osaleda koolitustel, et parandada enda tööle saamise võimalusi. Esialgse ülesandepüstituse kohaselt ei oleks pidanud kriteeriumitele mittevastavad inimesed üldse valimisse sattuma. Ilmselt tulenevalt piirkondade iseärasusest ja sihtgrupi eripäradest (pensionieas või selle lähedal, osad pikemaajaliselt tööturult eemal olnud, osadel töötavatel inimestel oht kaotada lähiajal töö jne) ei leitud piisavalt täpselt algselt püstitatud kriteeriumitele vastavaid küsitletavaid ja on küsitletud ka inimesi, kes ei ole otse uuringu sihtgrupp või ei arva ise ennast selleks olevat.

Vastavalt uuringu eesmärgile on vastajat seetõttu jagatud kolme rühma:

- JAH-JAH rühm – küsitletav otsib tööd ja soovib koolitust;
- JAH-EI rühm – küsitletav otsib tööd, kuid ei soovi koolitust või ei otsi tööd, kuid soovib koolitust;
- EI-EI rühm – küsitletav ei otsi tööd ega soovi ka koolitust.

Arvestades uuringu eesmärgiga aidata inimesed tööturule tagasi, võib tunduda, et JAH-EI ja EI-EI rühma kuuluvaid inimesi ei peaks detailsemalt vaatlema. Ratsionaalsuse aspektist on see tõepoolest nii, sest kindlasti on otstarbekam pöörata rohkem tähelepanu neile, kellel on aktiivne soov uuringu eesmärkide saavutamisel kaasa lüüa. Samas kuulub nendesse rühmadesse üle poole vastanutest. Nende kohta on kogutud põhjalik informatsioon. Kui taas asjale ratsionaalsuse aspektist otsa vaadata, siis pole ju mõistlik kogutud andmeid koheselt prügikasti saata. Võiksime otsida vastust küsimusele, kas on midagi, mis võiks aidata inimesi JAH-EI ja EI-EI rühma mitte sattuda, kas on mingeid tähelepanekuid, mis võiksid aidata mõnd inimest JAH-JAH rühma üle minna. Tõenäosus

nende teemade kontekstis midagi positiivset leida ei ole muidugi suur. Kuid reaalses elus tegeletakse väikestes piirkondades ikkagi konkreetsete inimestega ja kui kohaliku omavalitsuse sotsiaal- või mõni muu töötaja võtab vaevaks küsitlustulemustega individuaaltasandil tegeleda, siis on lootust, et mõni leiab tee JAH-JAH rühma. Lisaks on tegemist pilootprojektiga, kus edaspidiste analoogsete uuringute paremaks läbiviimiseks on mõistlik läbiviidud uuringu kõikidest vigadest maksimaalselt õppida.

Raport algab kõigi vastajate üldise iseloomustamisega. Edasi analüüsitakse detailsemalt vastanuid uuringurühmadesse kuulumise järgi. Raporti lisa on ära toodud tabelid olulisemate algandmetega. Tulemusi vaadatakse uuringus osalenud piirkondade lõikes, sest projekt, mille koosseisus uuring läbi viidi jätkub suures osas tegevustega konkreetses piirkonnas.

Ülevaate koostamist on mõjutanud detailse piirkondade üldiseloomustuse puudumine, aga veelgi rohkem oli puudus piirkonna ettevõtjate ootustest võimalikule tööjõule. Ilma sellise informatsioonita on väga keeruline anda hinnangut tööotsijate ootuste täitumise võimalikkusele. Võib olla paljude näitajate kontekstis teoreetiliselt ideaalne tööturule naasta soovija, kuid kui tööturg selliste näitajatega inimest ei oota, siis jäävadki teoreetilised näitajad vaid teooriaks.

2. Lühikokkuvõte

Uuring koostati vastavalt MTÜ Setomaa Valdade Liidu hankele, mis avaldati 23.03.2016. Vastavalt hankele on uuringu eesmärk selgitada välja 55-aastaste ja vanemate pikaajaliselt ilma tööta inimeste peamised takistused, motivatsioon ning võimalused tööjõuturul osalemiseks, küsitletavate varasemad oskused ja kogemused, tööjõuturule naasmisega seotud soovid.

Kokku analüüsiti 248 inimese vastuseid, neist 119 Eestist Setomaa valdadest (2016.a juulis kehtiva haldusjaotuse järgi Meremäe, Mikitamäe, Misso ja Värska vallad), 61 Engure ja 68 Ape piirkondadest Lätis. Vastavalt püstitatud ülesandele oli eesmärgiks küsitleda etteantud vanuses inimesi, kes otsivad tööd ja samas soovivad osaleda koolitustel, et parandada enda tööle saamise võimalusi. Ilmselt tulenevalt piirkondade iseärasusest ja sihtgrupi eripäradest (pensionieas või selle lähedal, osad pikemaajaliselt tööturult eemal olnud, osadel töötavatel inimestel oht kaotada lähiajal töö jne) ei leitud piisavalt täpselt algselt püstitatud kriteeriumitele vastavaid küsitletavaid ja on küsitletud ka inimesi, kes ei ole otse uuringu sihtgrupp või ei arva ise ennast selleks olevat.

Vastavalt uuringu eesmärgile on vastajat seetõttu jagatud kolme rühma:

- JAH-JAH rühm – küsitletav otsib tööd ja soovib koolitust;
- JAH-EI rühm – küsitletav otsib tööd, kuid ei soovi koolitust või ei otsi tööd, kuid soovib koolitust;
- EI-EI rühm – küsitletav ei otsi tööd ega soovi ka koolitust.

Peatähelepanu oleme pööranud JAH-JAH rühma vastajatele (65 Setomaalt, 37 Apest ja 10 Engurest). Aga selleks, et mitte jätta kasutamata suurt hulka kogutud andmeid, siis oleme analüüsinud ka teistesse rühmadesse kuuluvaid vastajaid, eesmärgiga leida tähelepanekuid, mille abil saaks aidata inimestel mitte langeda teistesse rühmadesse või leidub võimalusi, mille abil saaks vastajaid tuua tagasi JAH-JAH rühma ja seeläbi tööturule. Tõenäosus ei ole küll, suur, kuid isegi mõne inimese aitamine on üksisikutasandil ja väikese kogukonna jaoks suur asi.

Järgnevalt on toodud piirkondade kaupa JAH-JAH rühmade analüüsi kokkuvõte.

Setomaa JAH-JAH rühma kuulub naisi pisut rohkem kui mehi, 29 sellest grupist on vanuses 55-59, 10 vastajat on 60-64-aastaste vanusegrupis. ¼ vastajatest ütleb end olevat täiesti ilma tööta, 6% töötab osalise ajaga või teeb juhutöid. Teiste piirkondadega võrreldes on suhteliselt suur osakaal inimestel, kes on pensionil või töötamise lõpetanud terviseprobleemide tõttu. Üle poolte vastanutest ei ole püsivalt täiskohaga töötanud juba viis aastat või rohkem. Ainult 10% on püsiva töö kaotanud viimase aasta jooksul. Samas kõigist nendest 65 vastajast, kes soovisid tööd ja koolitust ainult 34% ütleb, et ta otsib ka hetkel tööd, aga 80% oleks sobiva pakkumise korral valmis ühe kuu jooksul tööle hakkama. Vastustest kumab läbi ühtepidi vähene lootuskiir leida sobiva palga ja tervislikule olukorrale vastavat tööd, kuigi samas on ootused kõrged.

Kõige suuremaks takistuseks töö otsimisel peavad küsitletud enda terviseprobleeme, lisaks sellele on paljud maininud ka transpordiprobleeme ja pakutavate tööde madalat palka. Selle viimase poolest eristub Setomaa selgelt Lätimaa piirkondadest. 6 küsitletut ütleb, et tema teadmised ja oskused ei ole sobinud pakutud töökohale. On loomulik, et erinevad inimesed peavad töö juures erinevaid asju meeldivaks, aga 2/3 JAH-JAH rühma küsitletutest meeldiks töötada värskes õhus, korraldada ise oma aega, töötada inimestega ja samas väga paljudele meeldiks ka üksi töötada ning teha füüsilist tööd. 14 vastanut on mõelnud ettevõtjaks hakkamise peale ja teinud selles vallas ka mõningaid samme. 1/3 vastanutest on ilma kutse- või kõrghariduseta, 8 inimest, kes sooviks tööd ja

koolitust on kõrgharidusega. 88% inimestest on mingil ajal kursustel, koolitustel või täiendõppes osalenud, ja selles osas on näitaja palju kõrgem kui Lätimaa piirkonnades. Koolitustest osa võtnutest pooled on teinud seda viimase viie aasta jooksul. 58% selle rühma vastajatest ütles, et nad on viimase aasta jooksul oma töölaseid oskusi ja teadmisi arendanud iseseisvalt interneti või erialase kirjanduse abil, seda on rohkem kui Läti piirkonnades, aga mida see tegelikult tähendab, ei ole teada.

Kõik vastajad oskavad eesti ja seto keelt, paljud ka vene keelt, kuid kui mõelda väliturismile, siis teiste keelte oskus on väga madal. 75% vastanutest on viimase aasta jooksul arvutit kasutanud, peaaegu pooled arvavad, et nende arvuti kasutamise oskus on väga hea, hea või rahuldav, 31% on pidanud seda ka tööl kasutama. Kõik, kes viimase aasta jooksul on arvutit kasutanud, on kasutanud internetti (kõige rohkem otsitakse sealt infot, kasutatakse internetipanka, loetakse uudiseid ja saadetakse e-kirju, pooled vastanutest on kasutanud interneti kaudu ka erinevaid avaliku sektori teenuseid).

Ka Setomaa JAH-EI rühma iseloomustavad enda terviseprobleemid ja ka vajadus hoolitseda kellegi teise või kodu eest. Seega võib arvata, et võib-olla ei olegi täiskoormusega töökoht alati lahenduseks, vaid tuleb otsida paindlikumaid osaajaga töötamise võimalusi nii JAH-JAH rühmas kui JAH-EI rühma kaasamisel tööturule.

Setomaalt oli koolitustest huvitatud 65 JAH-JAH rühma vastajat ja lisaks 9 küsitletut JAH-EI rühmast. Kõigile väljapakutud valdkondadele jagunes soovijaid, kuigi ka valdkonna sees võivad huvi suuresti varieeruda. Kõige populaarsemaks osutusid põllumajandus/aiandus, arvutiõpe ja sotsiaalvaldkond.

Apest kuulub JAH-JAH rühma 37 vastajat, neist 11 on mehed ja 26 naised. Peaaegu pooled neist on 55-59-aastased, kokku on alla 65-aastaseid üle 70% vastajatest. Ilma tööta on 30% vastanutest, Suhteliselt suur hulk (võrreldes teiste piirkondadega) on juhtutööde tegijaid (14%) ja osalise ajaga töötajaid (14%). Pensionil on 19% vastanutest ja ainult 14% ütleb, et on töötamise lõpetanud oma tervise tõttu, kaks inimest on täiskohaga palgatöötajad. 35% vastanutest on tööturult eemal olnud kuni kolm aastat, kuus aastat või rohkem ei ole töötanud teine 1/3 vastanutest. Samas erinevalt teistest piirkondadest otsib siinsetest JAH-JAH rühma vastanutest peaaegu 70% hetkel ka tööd ja nad on välja toonud palju vähem takistusi, miks nad hetkel tööl ei käi. Aga ikkagi on kõige rohkem ära märgitud enda terviseprobleemid, kuid Apes mainitakse pigem ajutist haigust. Kaks vastajat on ära märkinud ka selle, et tema teadmised ja oskused ei ole töökohale sobinud.

Vähemalt 65% JAH-JAH rühma vastanutest on öelnud, et neile meeldiks teha täpsust nõudvat tööd (eristuvad sellega teistest piirkondadest), töötada värskes õhus, korraldada oma aega, teha füüsilist tööd ja töötada üksi või siis inimestega. 64% vastanutest saaks kuu aja jooksul tööga alustada, enamus neist juba nädala jooksul. Nii kiire valmisolek on ainult Apele omane. Ainult kahel Ape selle rühma vastanul ei ole kutset või kõrgharidust, enamus on kutse- keskeri või tehnikumiharidusega. Peaaegu 40% vastanutest ei ole kunagi täiendkoolitusel või kursusel osalenud, kolmandik vastanutest on osalenud mõnel koolitusel kuni kolme aasta jooksul, neist 7 ütleb, et osales viimasel aastal tööalasel kursusel või koolitusel. Teistes piirkondades ei leidunud kedagi, kes oleks viimase aasta jooksul tööalasel koolitusel osalenud. Iseseisvalt oma töölaseid oskusi arendanud ka neljandik vastanutest.

Ape vastanud paistavad silma suurema aktiivsusega, lisaks suuremale töö otsijate protsendile, minnakse ka erinevate tegevuste tõttu rohkem kodust välja, 19 vastanud tegeleb korra kuus millegi korraldamisega. Keele osa on kõigil piirkondadel sarnane, osatakse vene keelt, teisi võõrkeeli

pigem mitte või väga madalal tasemel. 30% küsitletutest pole kunagi arvutit kasutanud, enamus teisi peab oma oskusi rahuldavaks. 19% JAH-JAH rühma vastanutest on kasutanud arvutit ka tööl, viimase aasta jooksul on arvutit kasutanud pooled. Peale interneti on kasutatud ka teisi programme. Kõige populaarsemad tegevused on uudiste lugemine, info otsimine, internetipanga kasutamine ja e-kirjade saatmine. Erinevalt teistest, on suhteliselt paljud Ape vastajad kasutanud internetti ka töö otsimiseks.

Ape on JAH-EI rühmas on kõik nooremad kui 70-aastat, ja need, kes koolitustest on huvitatud ei tundu olevat nii kategooriliselt töötamise vastu, kui paistis silma Engure ankeetidest. Paljud neist on rahul juhutöödega, mis nad teevad, ka tervise probleemid on takistuseks. Ilmselt otsitakse pigem osaaajaga raha teenimise võimalusi. Ei saa öelda, et nad kõik oleks valmis tööle hakkama, aga nii mõnestki vastaja ankeedist paistab silma võimalus, et sobiva töö ja motivatsiooni korral on tööturule naasmine võimalik.

Kokku soovis koolitustest osa võtta 51 vastajat Apest. JAH-JAH rühmas on kõige populaarsemad põllumajandus/aiandus, arvuti ja sotsiaalvaldkond. See järjestus on Setomaaga sama. JAH-Ei rühma vastajatest kõige suurem hulk on huvitatud arvutiõppest.

Engurest on ainult 16% (ehk 10 inimest) küsitletutest öelnud, et nad soovivad tööd ja koolitust. Neist kaheksa on naised, kaks mehed. Nad kõik on nooremad kui 65-aastased. Kaks on täiesti ilma tööta, kolm teeb juhutöid, üks teeb vabatahtlikuna tööd, kaks on pensionil ja kaks on lõpetanud töö terviseprobleemide tõttu. Paaegu pooled on ilma tööta alla aasta ja teine sama suur hulk üle kümne aasta, neist 40% ütleb, et otsib ka hetkel tööd. 6 vastajat ütleb, et töö tegemisel takistab tema enda tervis, sama paljud viitavad transpordiprobleemidele, 3 küsitletut näeb takistusena ka vanema või haige pereliikme eest hoolitsemist. Mitte keegi ei öelnud, et tema oskused või teadmised ei olnud töökohaga kooskõlas. Vähemalt 6 vastanud kümnest ütleb, et eelistab töötada värskes õhus, oma aega korraldada, töötada üksi ja teha täpsust nõudvat tööd. 6 vastanut saaks sobiva pakkumise korral tööga alusada vähemalt ühe kuu jooksul, sama paljudel on olemas mingi kutse või kõrgharidus.

Engure JAH-JAH rühma vastanud paistavad silma sellega, et nemad ei ole viimase viie aasta jooksul täiendkoolitustes osalenud, neist pooled pole kunagi ühelgi kursusel või koolitusel osalenud. Ka iseseisvalt ei ole nad oma tööalaseid oskusi eriti viimase aasta jooksul arendanud. Võrreldes teiste piirkondadega, tunduvad ankeedi vastuste põhjal Engure JAH-JAH rühma vastanud kõige passiivsemad, ka kodust välja viivaid tegevusi tuleb neil ette vähem kui teistel. Seda passiivsust võib seletada vajadus kellegi eest hoolitseda (nt vanem pereliige), sest päris paljud on teisi aidanud praktilistes majapidamistöodes ja kõige suurem hulk vastanuid on osutanud ka isikuabi.

Osatakse päris hästi vene keelt, aga teiste võõrkeelte oskuse tase on samuti väga madal. 6 vastajat kümnest pole kunagi arvutit kasutanud, ja ka need kolm, kes on seda viimase aasta jooksul kasutanud (ainult internetis käimiseks), peavad oma oskusi vähesteks. Internetis on nad peamiselt saatnud e-kirju või lugenud uudiseid, aga teinud võrreldes teistega suhteliselt vähem erinevaid tegevusi.

Ka Engure JAH-EI rühma vastajad tunnevad, et on rahul oma mitte töötamise staatusega, on pensionil, samas ei kurda oma tervise üle niipalju kui teised. Osaliselt on see ilmselt seotud mõnevõrra nooremate vastajatega.

Engure vähesed JAH-JAH ja JAH-EI rühma vastajad jagunevad erinevate koolituste vahel väiksemateks gruppideks. Kõige populaarsemad koolitusvaldkonnad on arvutiõpe,

põllumajandus/aiandus ja kokandus. Ka JAH-EI rühma vastajad, kes tundub, et on koolitusel valmis osalema (19 vastajat) ainult oma elu rikastamiseks ja maailmaasjadega kursis olemiseks, on kõige rohkem osundanud samadele koolitustele.

EI-EI rühma analüüs piirkonniti tõi esile huvitavaid seoseid ning teemasid, mille üle võiks edasi mõtiskleda ja mille alusel võiks ehk ka tegevusi kavandada, kuid konkreetse projekti peamise ülesande kontekstis ei ole EI-EI rühm kindlasti mitte edasiste tegevuste sihtrühmaks. EI-EI rühmast võib leida mõne inimese, kellega täiendav töö võib viia sisuliselt rühma vahetamiseni, kuid ressursside piiratust arvestades on selles suunas ressursi kulutamine suhteliselt väheefektiivne.

Koolituste juurde võib lisada, et arvutikasutamise oskus ja tegevusspektri laiendamine on baasoskus, mida võib väga erinevate ametikohtade juures vaja minna. Koolitatavate võimalikele edasistele töökohtadele mõeldes, tuleb arvestada, et vastavalt antud vastustele ei lähe mitte alati koolitussoovid kokku vastajate varasemate töökohtade, hobide ja sellega, millisele töökohale soovitakse tulevikus asuda. Samuti on inimeste taust, varasem kogemus, sh õppimiskogemus üldse, väga erinevad. Seetõttu on äärmiselt oluline kursuserühma koostamisel ja koolituse kohandamisel vastavalt sihtgrupile põhjalikult üle vaadata potentsiaalsete koolitatavate ankeedid. Kuna tegemist on väga väikeste hulkadega ja siiski suhteliselt mitmepalgelise grupiga, siis tuleb paratamatult tegeleda üksikute indiviididega. Mis on ilmselgelt kallis ja aeganõudev lähenemine, aga võib-olla ka ainus võimalus, mis annab mingi tõenäosuse, et soovitud tulemused saavutada.

Kindlasti tuleks koolituste korraldamisel otsida võimalikke kokkupuutekohti teiste lähipiirkondade koolituste pakkujatega, et tekiks mõistlikud koolitusgrupid. Samuti tasuks kaaluda võimalusi teha Ape ja Engure koolitusi koos, sest vastasel juhul on paljud koolitusgrupid väga väikesed.

Ilmselt aitab tööpakkumiste ja potentsiaalsete töötajate kokku viimisele kaasa ka tööandjate teavitamine sellest, et ka osakoormusega töötajad, kes võib-olla vajavad paindlikumaid lahendusi ja kohandatud töökohti võivad olla lahenduseks nende probleemidele. Kindlasti tuleks süsteemselt ära kasutada kõiki Töötukassa poolt pakutud võimalusi.

Tulemused näitavad, et ilmselt enamus, kui mitte kõik vastajad, ei ole kaugtöökohtade loomise sihtgrupp, üksi mingit kontoritööd nad pigem ei tee. On väike tõenäosus, et tegemist on suurepärase turundajate ja müügiinimestega, aga kui korraldada ühisturundust ja müüki aiandus-põllundussaadustele, mida mitmed vastanud võiks kasvatada või aidata nende käsitööd müüa, siis nn tootvas pooles oleks ilmselt nii mõnigi valmis osalema. Toote arenduse koolitus võiks aidata ka sellist inimest, kes tegeleb pigem mingi toote tegemisega või saaduse kasvatamisega, aga müüa aitaks keegi teine.

Uuringu käigus on kogutud info mitmete inimeste kohta, kes näitasid üles valmidust töötada osalise ajaga, teinekord lisades veel täiendavaid kriteerium (nt suvel), tasub kaaluda, kas selline piirkonna osaajaga töötajate registri pidamine annaks soovitud hõivet ja aitaks mõningaid piirkondlikke ettevõtteid hooajaliste või ühekordsete tegevuste tegemisel. Iseküsimus on, kes ja kuidas peaks sellist registrit pidama ja uuendama.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et üsna piiratud informatsioon piirkonna üldiseloolest, aga veelgi rohkem teadmatus piirkondade ettevõtjate ootustest võimalikule tööjõule teeb väga keeruliseks, kui mitte võimatuks, töötajate ootuste täitumise võimalikkuse hindamise. Paljude näitajate kontekstis võib teoreetiliselt olla ideaalne tööturule naasta soovija, kuid kui tööturg selliste näitajatega inimest ei oota, siis jäävadki teoreetilised näitajad vaid teooriaks. Seetõttu on konkreetsete koolitusplaanide väljatöötamise eel oluline koostada ka piirkondade ettevõtjate soovide profiil.

3. Ülevaade uuringus osalenud piirkondadest ja kõigist vastajatest

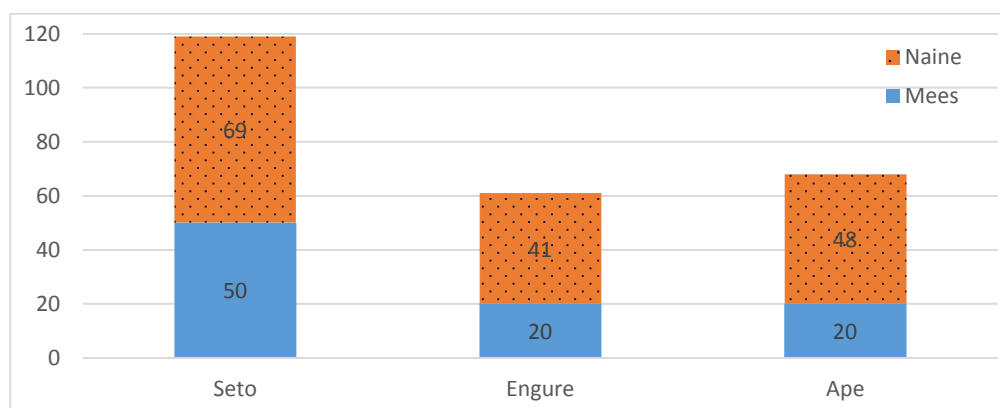
Uuringus osalevate piirkondade kohta usaldusväärsete ja võrreldavate üldandmete saamine on keeruline ülesanne. Eesti ja Läti piirkondlik statistika kasutab erinevaid meetodikaid ning kõiki uuringu kontekstis huvipakkuvaid andmeid ei toodeta isegi erinevate meetodikate järgi. Uuringu eesmärgiks ei olnud põhjalike taustaandmete kogumine ja andmemetoodilised tööd andmete täieliku võrreldavuse tagamiseks, kuid paremaks arusaamiseks ja andmete mõtestamiseks on see kasuks.

Uuringus osalevatest piirkondadest on suurima rahvaarvuga Engure piirkond (7232 elanikku), mille elanike arv ületab Ape piirkonna (3525) elanike arvu kahekordselt ja Setomaa (3924) elanike arvu peaaegu kahekordselt. Eesti ja Läti kontekstis on piirkonnad väga väikese rahvaarvuga – alla 0,4 protsendi riigi kogurahvaarvust. Kõigis uuringupiirkondades on 65-aastasi ja vanemaid rahvastikus veidi rohkem kui viiendik ning seda on veidi rohkem kui Eestis ja Lätis keskmiselt. Setomaa rahvastikus on mehi naistest rohkem. Apes ja Engures on naisi meestest rohkem, aga ka selles osas ei ole erinevused statistilises mõttes märkimisväärsed.

Setomaa ja Ape paiknevad lähestikku vastavalt Eesti ja Läti kontekstis riikide äärealal: kaugel pealinnast ja kaugel suurematest keskustest. Engure paikneb Läti pealinna vahetus läheduses ja erineb seega asukoha poolest oluliselt Setomaast ja Apest ning põhjendatud on hüpotees, et majandusstruktuur, ettevõtluskeskkond ja tööturu olukord on Engures Setomaa ja Apega võrreldes oluliselt erinev. Engures on rahvastiku tihedus oluliselt suurem kui Setomaal ja Apes. Engures elab 18,3 inimest ruutkilomeetril, Apes 6,5 inimest ruutkilomeetril ja Setomaal 6,4 inimest ruutkilomeetri. Rääkides uuringupiirkondade rahvastikutihedusest, peab ütlema, et see on kõikides piirkondades väike, aga omavahelises võrdluses on Engure rahvastikutihedus teistega võrreldes märkimisväärselt suurem.

Kõigi uuringus osalenud omavalitsusüksuste elanike palgasissetulek on oluliselt väiksem riigi keskmisest näitajast: Värskas 10 protsendipunkti, Meremäel 20 protsendipunkti, Engurel, Missol ja Mikitamäel 10-20 protsendipunkti vahel. Oluliselt halvem on olukord Ape piirkonnas, kus erinevus Läti keskmisega on peaaegu 40 protsendipunkti. Piirkondade suhteliselt madal palgasissetuleku tase riigi keskmisega võrreldes ei ole kindlasti heaks stiimuliks tööturult kõrvale jäänud inimeste naasmiseks tööturule. Pealinna suhteline lähedus Engure piirkonnale võib aidata probleemi leevendada inimese seisukohalt vaadates ja mitte viia lahenduseni, kus töötaja otsib ka uue elupaiga, kuigi Engure piirkonna ettevõtja seisukohalt ei pruugi Riia lähedus konkurentsivõimeline eeliseks olla. Ape piirkonna madal sissetulekute tase on kindlasti ahvatluseks mujale elama asuda.

Kokku analüüsiti 248 inimese vastuseid, neist 119 Setomaa valdadest, 61 Engurest ja 68 Apest (Joonis 1).

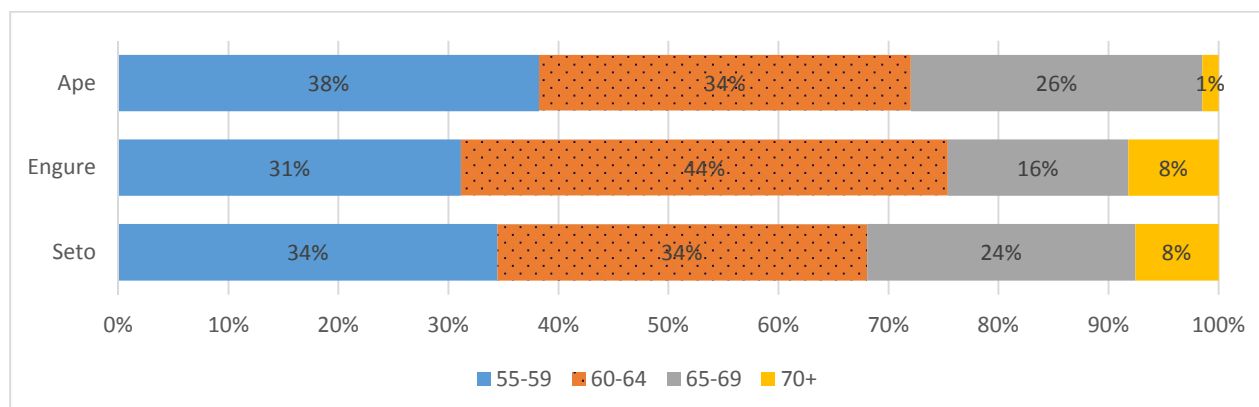

Joonis 1. Kõigi vastajate jaotumine soo ja piirkonna järgi

Kõigist vastajatest kokku 36% on mehed ja 74% naised. Kõige suurem on meeste osakaal Setomaal (42%), Läti mõlemas vallas on meeste osakaal väiksem. Kõige vähem on mehi küsitletud Apes (29%).

Tööturu seisukohalt on vastajate vanusstruktuur ülimalt oluline. Oleme jaotanud vastajad nelja vanusegruppi (Joonis 2). Mida nooremad on vastajad seda suurem võiks olla nende huvi naasta tööturule ja olla seal pikemalt. Kuigi siin on märgatavad küsitluspiirkondade erinevused, saame siiski öelda, et kuni 64-aastaste osatähtsus on küsitluspiirkonniti üsna võrdne, ligi 70% vastajatest. Analüüsides on see üsna oluline, sest võib arvata, et suuremad muutused inimeste käitumises – vaadeldavate vanusrühmade kontekstis – toimuvad 65 ja vanemate vanusrühmas. Kõige suurem hulk alla 65-aastaseid vastajaid on Engures. Apes on alla 65-aastaseid vastanuid 72% ja Setomaal 68%.

55-59-aastaste vastajate osa on kõige suurem Apes (38%), Setomaal 34% ja Engures 31%.

Joonis 2. Kõigi vastajate jaotumine vastavalt vanusegrupile

Täpsem vastajate jaotumine piirkonna, vanuse ja soo järgi on esitatud lisas Tabelis 11.

Kõikidest uuringus osalenutest peab Setomaa vastajatest 66% peab oma emakeeleks eesti keelt, 31% seto keelt, 3% mingit muud keelt. Apes on vastanutest 81%-l emakeeleks läti ja 13%-l vene keel, 6% ei ole oma arvamust avaldanud. Engure on veelgi homogeensem, seal on läti keel emakeeleks 85%-l vastajatest, ülejäänutel vene keel.

Lähtudes Setomaast kui kultuuriliselt erinevast piirkonnast ja kultuuri ning keele kestvuseks vajalikest spetsiifilistest oskustest lisati uuringu tellijate palvel eraldi küsimus seto keeles

kirjutamise kohta. Kõigist vastajatest kokku ütles 42 vastajat, et ta oskab seto keeles kirjutada, seal hulgas on üks 74-aastane vastaja Engurest, kes oskab veidi seto keeles kirjutada. Ülejäänud inimesed, kes seto keeles kirjutada oskavad, elavad Setomaal. Neist kaheksa ütleb, et ta oskab hästi ja neli arvab, et ta valdab seda vabalt. Need hästi oskavad vastajad kuuluvad ühe erandiga kahte nooremasse vanusegruppi.

Ülesande püstitusest lähtuvalt võis eeldada, et küsitletavate hulgas on peamiselt ilma tööta või juhutöid tegevad inimesed. Kahjuks ei ole väikeste omavalitsuste lõikes võimalik kasutada rahvusvahelise tööturu organisatsiooni metoodika alusel kogutud infot ja seega puuduvad tööturu iseloomustamiseks võrreldavad andmed, sest teised võimalikud allikad ei ole metoodiliselt võrreldavad. Uuringumeeskonna kohtumisel 30. juunil 2016 väitsid Engure valla esindajad, et neil töötuse probleemi ei ole, et valla töötuse määr on 4%. Töötuse määr 4% tähendab tõesti, et töötusega probleemi ei ole. Pigem võib nii väike töötuse määr hakata segama ettevõtluse arengut. Samas on vallavalitsuse andmetel 2015. aastal kuukeskmine registreeritud töötute arv veidi üle 300 inimese. Ape vallas on vastav arv veidi üle 160-ne (Läti *Unemployment Agency* andmed) ja Setomaal veidi üle 100 inimese (Eesti Statistikaamet Eesti Töötukassa andmete alusel). Kui andmed oleksid võrreldavad, siis võiks väita, et registreeritud töötusega on kõige parem olukord Setomaal. Sellist järeldust raporti kirjutajad siiski teha ei julge – andmete sisuline võrreldavus pole kindlaks tehtud.

Eesti Töötukassa registreerib töötuks inimesi, kes pole veel pensioni ikka jõudnud. Arvestades üldise pingelise olukorraga Eesti ja Läti tööturul – ettevõtjad kurdavad tööjõu vähesuse üle, rahvastiku arengu suundumustega – rahvastik väheneb ja vananeb, on otstarbekas kaaluda võimalust hakata aktiivselt tegelema ka pensionieast vanemate inimestega nende tööturule naasmise toetamiseks või veelgi parem, nende tööturult enneaegselt väljumise vältimiseks.

Kuigi tegemist ei ole juhuvalimiga konkreetsetes piirkondades elavate vastavas vanuses inimestega, tundub, et piirkonna iseärasused on mõjutanud ka tulemusi. 19% Seto ja Ape ning ainult 5% Engure vastajatest ütles, et nemad on ilma tööta (Tabel 1). Siinkohal tuleb tähele panna, et oluline ei olnud ametlik töötus staatus (sh registreering vastavas ametis).

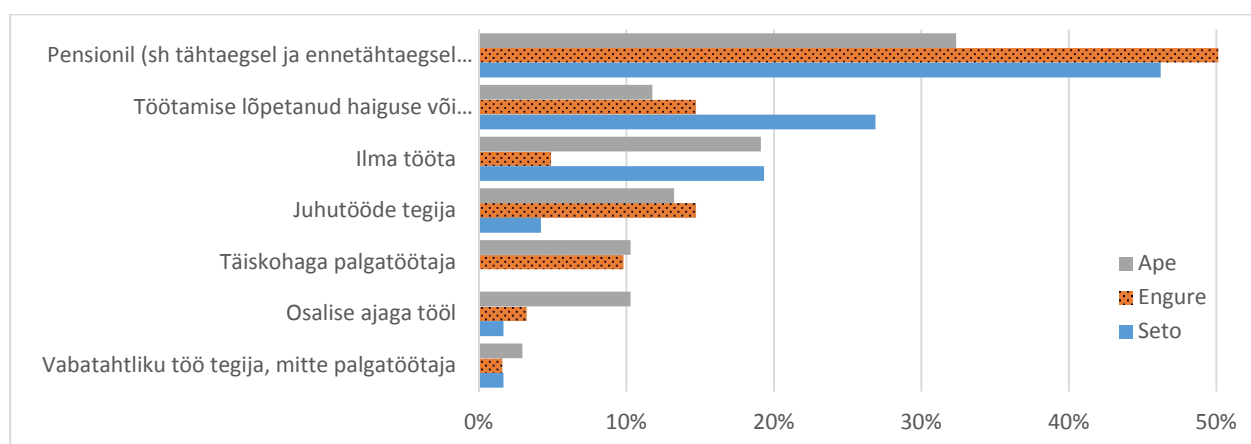
Tabel 1. Kõigi vastajate osakaalude jaotamine nende peamise tööalase seisundi ja piirkonna järgi

	Ilma tööta	Osalise ajaga tööl	Juhutööde tegija	Vabatahtliku töö tegija, mitte palgatöötaja	Pensionil (sh tähtaegsel ja ennetähtaegsel pensionil)	töötamise lõpetanud haiguse või töövõime-tuse tõttu	Täiskohaga palgatöötaja	Kokku
Seto	19%	2%	4%	2%	46%	27%	0%	100%
Engure	5%	3%	15%	2%	51%	15%	10%	100%
Ape	19%	10%	13%	3%	32%	12%	10%	100%
Kokku	16%	4%	9%	2%	44%	20%	5%	100%

Osalise ajaga töötaja või juhutööde tegija jaoks võib see olla nii vaba kui sunnitud valik. Kui inimene on vanem või tema tervis ei ole enam kõige parem, siis võib osaline tööaeg olla tema enda valik ja võimalus osaleda tööturul talle sobiva koormusega. Kui osaline aeg on pigem tööandja poolt antav valik, ja inimene ise sooviks täisajaga tööd, siis sel juhul on ta vastaja, kes sooviks oma tööalast staatust muuta ja otsib täiendavaid võimalusi. Sama kehtib ka juhutööde tegija kohta, kellel oleks soov muutuse järele. Samas nii mõnigi juhutööde tegija ütleb, et on selle valikuga rahul. Mõnel tundub olevat nii saavutatud täishõivega sarnane koormus. Sellisel juhul võib olla pigem küsimus, kas temast võiks saada väikeettevõtja? Rahvusvahelise definitsiooni kohaselt on sellised inimesed tööturu aktiivsed liikmed – teevad osaaajaga tööd või juhutöid ja on loogiline oletada, et soodsatel tingimustel võiks neist saada püsiva töö tegija.

Vabatahtliku töö tegijad, kes töö eest tasu ei saa on ilmselt pisut teistsugune grupp. Ei ole teada, kas nad tegelevad millegagi pigem hobi korras või on see mingi peale sunnitud tegevus (näiteks mõne pereliikme hooldamine), mille ära langemine võib ta tagasi tööturule tuua. Igatahes võiks vabatahtlik tegevus olla samuti midagi, mis hoiab inimese aktiivsena, arendab mingeid oskusi ja sobivate tingimuste kokkulangemisel oleks neid võimalik rakendada tööturul.

Setomaal on inimesed ennast määratlenud pigem kas töötuks (19%) või siis pensionil olevaks (46%) või haiguse ja töövõimetuse tõttu töö lõpetanuks (27%), juhutööde ja osalise ajaga töötajate ning vabatahtlike hulk on vastanute seas väga väike (Joonis 3). Pensionil olemine on seotud jõudmisega teatud vanusesse, aga samas ei tähenda, et sellise staatusega inimene ei tohi enam tööd teha. Engures on ilma tööta inimeste hulk väga väike (5%), aga juhutööde tegijate hulk märgatav (15%); ja kõige suurem pensionäride osakaal (51%), täiskohaga palgatöötajaid on 10%. Apes on ilma tööta inimeste osakaal (19%) võrdne Setomaaga, pensionil on 32% vastanutest, 10% on osalise ajaga tööl ja 13% teeb juhutöid. Mõlemas Läti vallas on tervise tõttu töötamise lõpetanud vastajate hulk (Apes 12% ja Engures 15%) palju väiksem kui Setomaal.

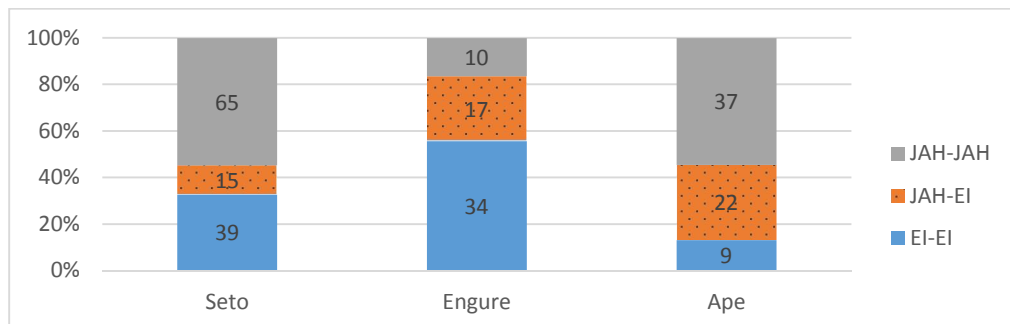
Joonis 3. Kõigi vastajate jaotumine nende peamise tööalase seisundi järgi

Vastavalt püstitatud ülesandele oli eesmärgiks leida etteantud vanuses inimesi, kes otsivad tööd ja samas soovivad osaleda koolitustel, et parandada enda tööle saamise võimalusi. Ilmselt tulenevalt piirkondade iseärasusest ja sihtgrupi eripäradest (pensionieas või selle lähedal, osad pikemaajaliselt tööturul eemal olnud, osadel töötavatel inimestel oht kaotada lähiajal töö jne) on küsitletud ka inimesi, kes ei ole otse uuringu sihtgrupp või ei arva ise ennast selleks olevat. Ometi annab selline lisainfo erinevate projekti sihtvanusesse kuuluvatest inimeste kohta võimaluse proovida kaasata tööturule ka selliseid inimesi, kes ise on selleks kaotanud lootuse. See viimane võib osutada kriitilise tähtsusega tegevuseks vananeva ja väheneva tööjõuga ühiskonnas.

Tabel 2. Vastajate jaotumine gruppideks vastavalt soovile otsida tööd ja osaleda koolitustel.

Piirkonnad	Riik	Analüüsis osalenud vastajaid kokku	.. neist otsivad tööd ja soovivad osaleda pakutavates koolitustel (JAH-JAH grupp)	.. neist ei otsi tööd, aga soovivad koolitustes osaleda või otsivad tööd, aga arvavad, et nad ei ole koolitustest huvitatud (JAH-EI grupp)	.. neist ei otsi tööd ega soovi ka koolitustel osaleda (EI-EI)
Seto	Eesti	119	65	15	39
Engure	Läti	61	10	17	34
Ape	Läti	68	37	22	9
Kokku		248	112	54	82

Seetõttu jagasime vastajad vastavalt nende soovidele tööd otsida ja töö leidmisega seotud koolitustel osaleda kolme gruppi (Tabel 2): 1) vastajad, kes otsivad tööd ja soovivad osaleda pakutavates koolitustes (JAH-JAH grupp); 2) inimesed, kes ei otsi tööd, aga soovivad koolitustes osaleda või otsivad tööd, aga arvavad, et nad ei ole koolitustest huvitatud (JAH-EI grupp); 3) vastajad, kes ei otsi tööd ega soovi ka koolitustel osaleda (EI-EI).

Joonis 4. Kõigi vastajate jaotumine vastavalt nende tööotsimise ja koolituste soovile

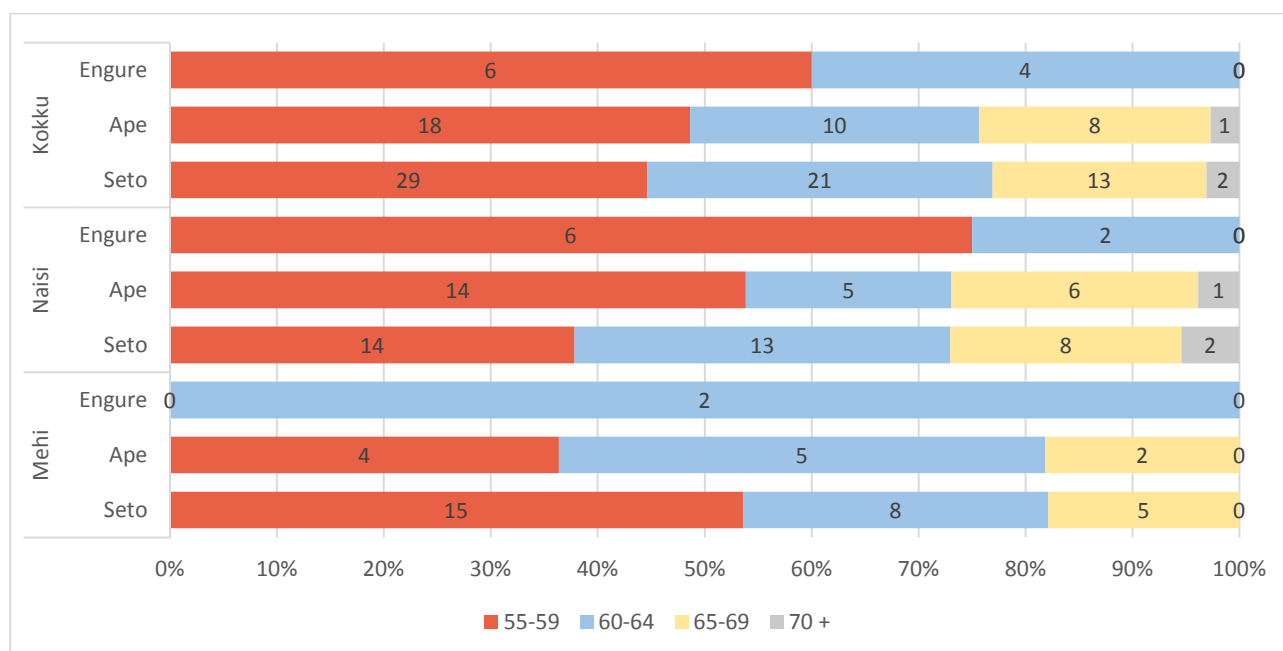
Mõnevõrra üllatuslikult suur hulk küsitletutest ei lange JAH-JAH rühma. Setomaal ja Apes langevad pooled küsitletutest JAH-JAH rühma, Engures 16% küsitletutest, mis on ainult 10 inimest (Joonis 4). Samas on Engures vähe ka ilma tööta inimesi ja pooled küsitletust väidavad, et nad ei soovi tööd (oma olemasolevat töökohta muuta) ega täiendavaid koolitusi. Ka Setomaal on kolmandik vastajatest öelnud, et nad ei soovi tööd ega koolitust, samas Apes on selliste vastajate hulk kõige väiksem jäädes 10% piirimaile.

Vastavalt uuringu ülesandele on peamine tähelepanu pööratud JAH-JAH grupile, aga eraldi on analüüsitud ka teisi vastajate gruppe.

4. Tööd otsivad ja koolitustest huvitatud (JAH-JAH rühma) vastajad

JAH-JAH vastajate üldine iseloomustus

Selles osas kirjeldame ja analüüsime täpsemalt neid vastanuid, kes ütlesid, et nad soovivad tööd saada ja on valmis osalema tööalastel koolitustel. Sellesse gruppi on liigitatud vastavalt küsitletute vastustele 55% Setomaa vastajatest, 54% Ape vastajatest ja ainult 16% Engure vastajatest. See tähendab, et JAH-JAH vastajaid on Engure vallas nii vähe (10 inimest), et statistiliste üldistuste tegemine pole võimalik ja andmete tõlgendamisel tuleb olla ülimalt tagasihoidlik. Pigem on võimalik koostada konkreetse JAH-JAH vastaja profiil st tema soovid ja potentsiaal kirjeldada. Iseenesest on selline tegevus mõistlik, sest konkreetse inimese aitab tööturule tagasi kõige paremini individuaalne töö, millele üldised meetmed võivad muidugi positiivselt kaasa aidata. Raporti piirkondliku tasakaalu säilitamiseks on siiski esitatud kõigi kolme valla tulemused samas jaotuses.

Joonis 5. JAH-JAH rühma vastajate jaotumine vastavalt soole ja vanusele (joonisel on esitatud vastajate arvud)

Kõigis piirkondades on JAH-JAH rühmas 55-59-aastaste osakaal oluliselt suurem kui kõigi vastajate seas kokku. On ka ootuspärane, et nooremad, eriti allpool pensioniiga olevad vastajad on rohkem huvitatud töö otsimiseks (Joonis 5). Kõige suurem hulk nooremaid vastajaid on Engures, seal on kõik JAH-JAH rühma vastajad nooremad kui 65 aastat. Setomaa ja Ape on sarnasemad, mõlemal on nooremaid kui 65-aastaseid 2/3 vastanutest. Apes on peaaegu pooled JAH-JAH rühma vastanud uuringu kõige nooremas vanusegrupis, Setomaal on nende hulk natuke väiksem; mõlemas vallas on kolmandik vastanutest, kes soovib tööd ja tööalaseid koolitusi, 65-aastased või vanemad.

Setomaa JAH-JAH rühma kuuluvad vastajad on kõige lähemal soolisele tasakaalule, 43% mehi ja 57% naisi. Apes on vastajatest 30% mehi (11 vastanut) ja vastavalt 70% naisi. Engures on vastanutest mehi ainult 20% (2 vastanut). Setomaa rahvastikus on mehi naistest pisut rohkem, Apes ja Engures on naisi meestest rohkem, aga need piirkondadevahelised erinevused ei ole statistilises mõttes märkimisväärsed, mistõttu küsitletavate struktuuri suured erinevused on pigem seotud vastajate valimisega.

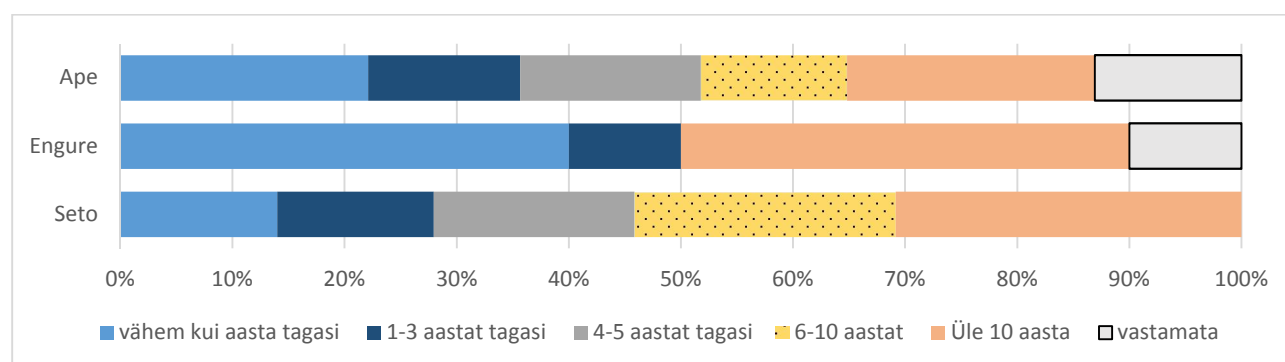
Tabel 3. Kõigi JAH-JAH vastanute ja nooremate kui 65-aastaste jaotumine vastavalt nende peamisele tööalasele staatusesele ja piirkonnale

	Kõik JAH-JAH vastanud			...neist nooremad kui 65-aastased		
	Seto	Ape	Engure	Seto	Ape	Engure
ilma töötada	26%	30%	20%	26%	30%	20%
osalise ajaga tööl	3%	14%	0%	3%	14%	0%
vabatahtliku töö tegija, mitte palgatöötaja	2%	5%	10%	2%	3%	10%
juhutööde tegija	3%	14%	30%	3%	14%	30%
pensionil ja töötamise lõpetanud	35%	19%	20%	12%	0%	20%
töötamise lõpetanud haiguse või töövõimetuse tõttu	31%	14%	20%	31%	14%	20%
täiskohaga palgatöötaja	0%	5%	0%	0%	3%	0%
Kokku	100%	100%	100%	77%	76%	100%

Kõige suurem ilma töötada vastajate osakaal on Apes (30%), Setomaal 26% ja Engures 20% (Tabel 3). Juhutöid, vabatahtliku töö ja osajaga töö tegijaid on Läti valdades oluliselt suurem osakaal kui Setomaal. Suhteliselt suur hulk nendest, kes sooviks tööd ja koolitust on pensionärid (Setomaal 35%, Engures, 20% ja Apes 19%). Apes on 5% selle rühma vastanutest täiskohaga töötajad. Setomaal on muret tekitavalt suur osakaal (31%) neil, kes on töötamise lõpetanud haiguse või töövõimetuse tõttu.

Kõikides piirkondades on kõik ilma töötada, osalise ajaga tööl või juhutööde tegijad nooremad kui 65-aastased. Enamasti on pensionil olijad 65-aastased ja vanemad inimesed, kuid on ka üksikuid nooremaid. Ilmselt viitavad nii terviseprobleemidega inimeste kui pensionäride soov töötada sellele, et järjest suureneb vajadus paindlike töökohta järele, kus saaks väiksema koormusega töötada või on vaja kohandatud töökohti, mille olemasolu piirkonnas napib. Ei ole ka teada, kuivõrd on ettevõtjad sellele mõelnud või sellisteks tegevusteks valmis.

Kui vaadata, millal töötasid vastajad viimati püsivalt palgatöötajana (täiskoormusega), siis on kõigis piirkondades umbes pooled vastajatest olnud ilma töötada alla viie aasta (Joonis 6). Kui vaadata täpsemalt, siis on erisused suuremad.

Joonis 6. JAH-JAH rühma vastajate jaotumine vastavalt sellele, millal ta töötas viimati püsivalt palgatöötajana.

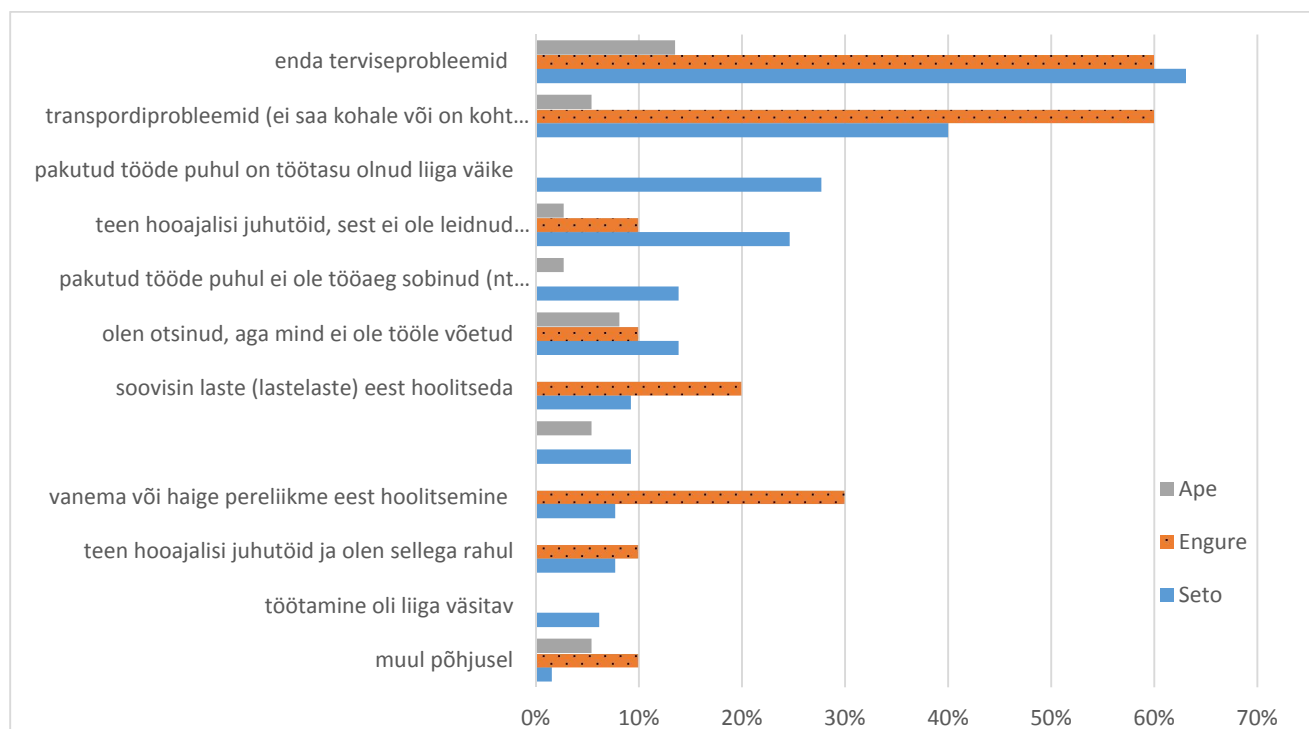
Engures on selle rühma vastajad olnud ilma töötada kas alla aasta või siis juba üle 10 aasta ning kõik need on nooremad vastajad. Setomaal on kõige suurem hulk väga pikaajalisi töötuid. Nende küsitlute osakaal, kes on ilma töötada olnud vähem kui kolm aastat, on seal kõige väiksem (alla 30%) ning sealsetest vastajates üle poole on tööturult neli aastat või enam eemal olnud. Apes on

kolm aastat või vähem tööturult eemal olnud 35% vastajatest, ülejäänud on vähemalt neli aastat ilma püsiva tööta olnud, neis kõige suurem grupp on juba üle 10 aasta mitte töötanud. Kummaski Läti vallas on üks vastaja, kes ei ole vastanud, millal ta viimati töötas püsivalt täiskohaga, samas hetkel töötavad nad mõlemad osaaajaga.

Töötuks olemise aega ei saa seostada inimeste vanusega, vähemalt mitte analüüsitud vanusegruppides. Ka kõige nooremates vanusegruppides esineb pikalt tööturult eemal olemist. Iseasi, kui suur vahe on tööturule naasmise mõttes see, kas inimene on viis või 10 aastat ilma tööta olnud. Oluline on ilmselt see, millega see inimene on vahepeal tegelenud ja kas ta on ka ennast harinud.

Tegemist on vastajatega, kes ütlesid, et nad soovivad püsivat tööd saada, kuigi kaugeltki mitte kõik neist ei vastanud jaatavalt küsimusele, kas te hetkel otsite tööd. Küsitlemise ajal otsis tööd 34% Setomaa, 40% Engure ja 69% Ape JAH-JAH rühma vastajatest. Kuna Engure vastajate arv on nii väike, siis ei saa siin mingeid üldistusi teha, erinevatel inimestel on erinevad põhjused miks nad tööd ei otsi. Setomaa vastajate levinumateks põhjusteks on pikaajaline haigus või puue või pensionil olemine. Samuti on seal 20% vastanutest väitnud, et nad ei ole midagi sobivat leidnud. Ape JAH-JAH rühma vastajad toovad peamise töö mitteotsimise põhjusena välja pigem ajutise haiguse.

Oluline on aru saada, mis on nende inimeste jaoks takistused, miks nad hoolimata soovist ei ole püsivalt tööl. Joonis 7 annab inimeste enda poolt öeldud põhjustest ülevaate.

Joonis 7. Peamised takistused, mis ei võimalda püsivalt tööl käia (protsent piirkonna vastava grupi vastajatest, ühel vastajal võis olla mitu põhjust).

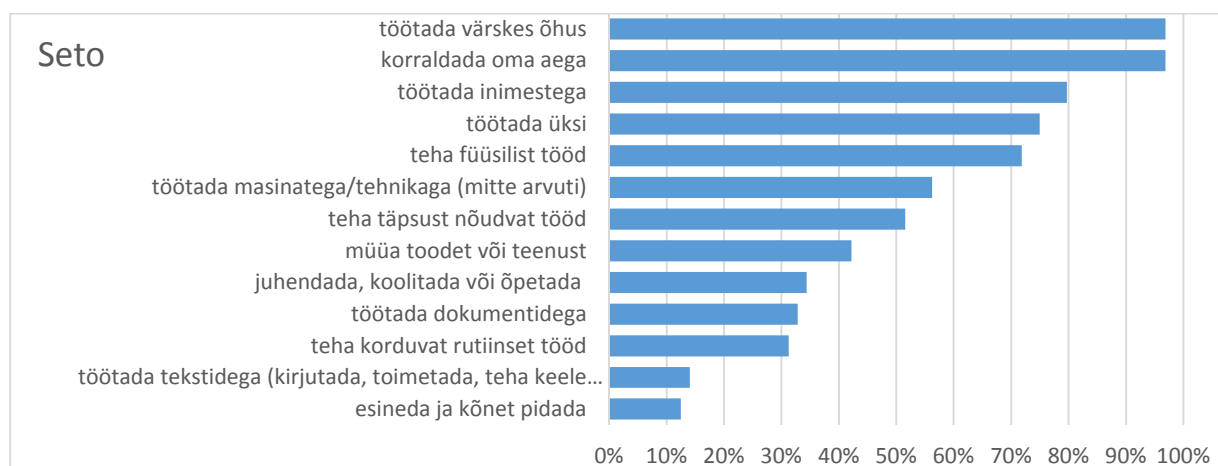
Kõigi piirkondade vastajate jaoks on esimeseks tööl käimise takistusteks nende enda terviseprobleemid (60% või rohkem Setomaa ja Engure vastajatest, Apes on see protsent oluliselt väiksem). Engure ja Setomaa vastajad nimetavad väga sagedasti ka transpordiprobleeme (vastavalt 60 ja 40%). Lisaks on Engure vastajatel oluliseks põhjuseks ka hoolitsemine vanema või haige pereliikme eest ning ka laste(laste) eest. Ape vastajad nimetavad teistest oluliselt vähem probleeme.

Veerand Setomaa vastajat märgib olulise probleemina seda, et tasu pakutud töö eest ei ole olnud piisav, Läti piirkondades ei ole seda nimetanud mitte keegi sellesse gruppi kuuluvatest vastajatest.

Kui ühistransport ei aita tööle saamisele kaasa, siis saab oluliseks auto kasutamine. Pooltel Setomaa ja Ape vastajatel ei ole olemas kehtivat juhiluba, Engure kümnest vastajast kaks omab juhilube. 80% Setomaa, 50% Ape ja Engure juhilubade omanikest ütleb, et saaks autot tööle minemiseks kasutada, ilmselt ülejäänutele, kes oma autot kasutada ei saa, on transport takistuseks.

JAH-JAH rühma vastajate soovid ja võimalused töötamiseks

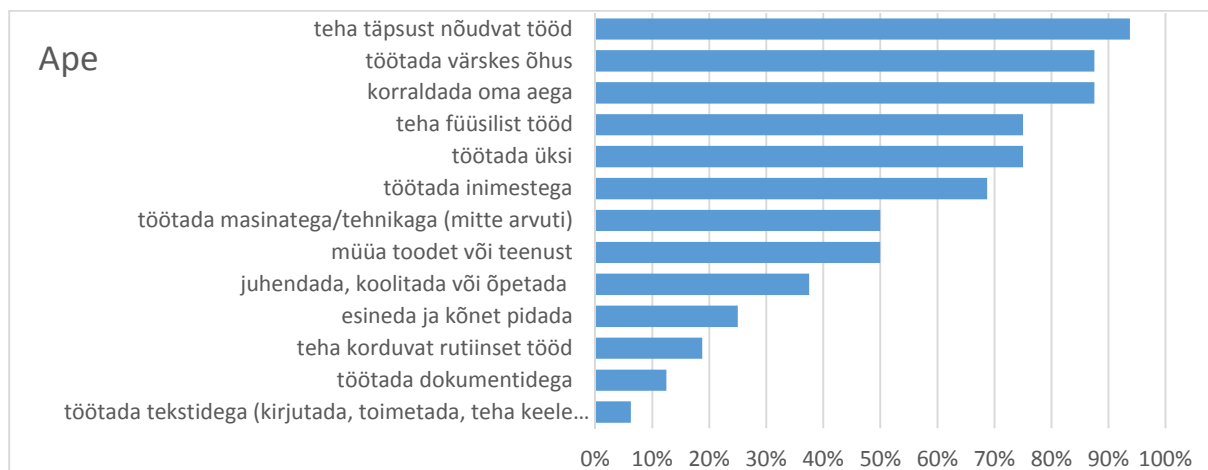
Kui uurida vastajatelt, mida neile meeldiks tööl teha, siis kuigi tegevuste järjekord piirkonniti pisut varieerub, on piirkonnad sarnased selle poolest, et kõigi piirkondade vastanutele meeldib töötada värskes õhus ja korraldada ise oma aega (Joonis 8, Joonis 9, Joonis 10). Samuti on suhteliselt palju ka neid, kes tahaksid töötada üksi. Seto ja Ape vastanutest suur hulk peab meeldivaks ka tööd inimestega ning füüsilist tööd. Peaaegu kõik Ape vastanud arvavad, et neile meeldiks teha täpsust nõudvat tööd, Engures ja Setomaal on selline töö palju vähematele meeldiv. Kõige vähem populaarsemate tegevustena on töö tekstidega ja dokumentidega ning esinemine kõne pidamine.

Joonis 8. Setomaa JAH-JAH vastajate hulk, vastavalt sellele, milliseid tegevusi neile meeldib tööl teha (ühel inimesel võib olla mitu vastust), protsents piirkonna vastava grupi vastajatest.

Joonis 9. Engure JAH-JAH vastajate hulk, vastavalt sellele, milliseid tegevusi neile meeldib tööl teha (ühel inimesel võib olla mitu vastust), protsents piirkonna vastava grupi vastajatest.

Joonis 10. Ape JAH-JAH vastajate hulk, vastavalt sellele, milliseid tegevusi neile meeldib tööl teha (ühel inimesel võib olla mitu vastust), protsent piirkonna vastava grupi vastajatest.

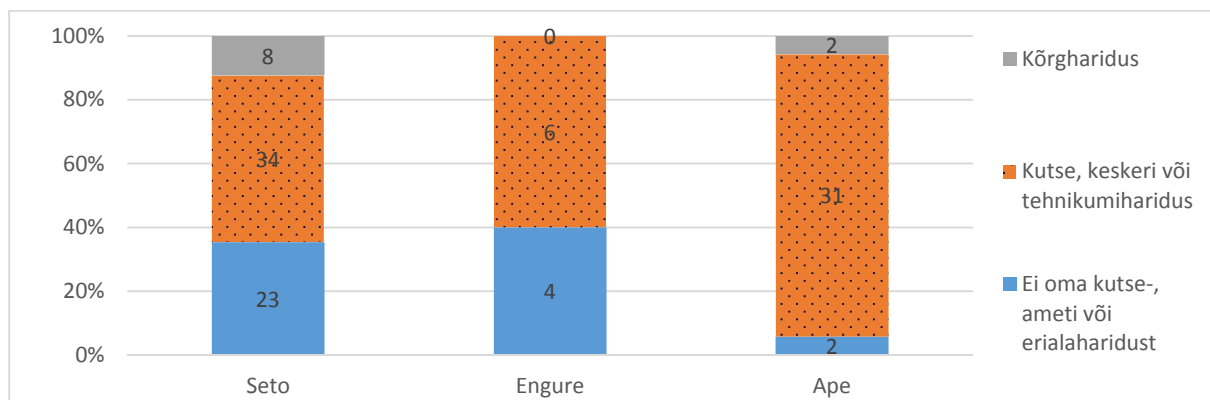
Mitte alati ei ole kõik vastused omavahel loogiliselt seostatud ja vajavad üksikisikutasandil täpsustamist. Näiteks, kuigi vähemalt pooled vastanutest peavad meeldivaks täpsust nõudvat tööd, on rutiinse töö meeldivaks pidajate hulk oluliselt väiksem ja jääb kõigis piirkondades alla 1/3 vastanutest kuigi võiks arvata, et täpsust nõudvates töödes on rutiin suurel või väiksemal määral tavaline.

14 Setomaa vastajat, 3 Engurest ja sama palju Apest (mehed-naised enamvähem võrdselt) ütlevad, et on tõsiselt mõelnud ettevõtjaks hakkamise peale. Enamus neist on otsinud ettevõtluse kohta täiendavat infot või osalenud ettevõtlusega alustanute koolitusel või infopäeval. Mingil põhjusel, mida käesolev analüüs ei uurinud ei ole nad ilmselt neid plaane realselt ellu viinud.

Suhteliselt paljud on valmis mõistliku etteteatamise aja jooksul tööle hakkama, kui see võimalus peaks tekkima. 1/3 Setomaa vastanutest ja pooled mõlemast Läti vallast saaks nädala jooksul tööga alustada. 55% Ape, 60% Engure ja 80% Setomaa vastanutest saaks tööga alustada ühe kuu jooksul. Ülejäänud vajavad rohkem aega või on neil mingeid muid tingimusi. Naised vajavad rohkem aega, enne kui nad on valmis tööle minema. Aga üldiselt on see päris hea valmisolek.

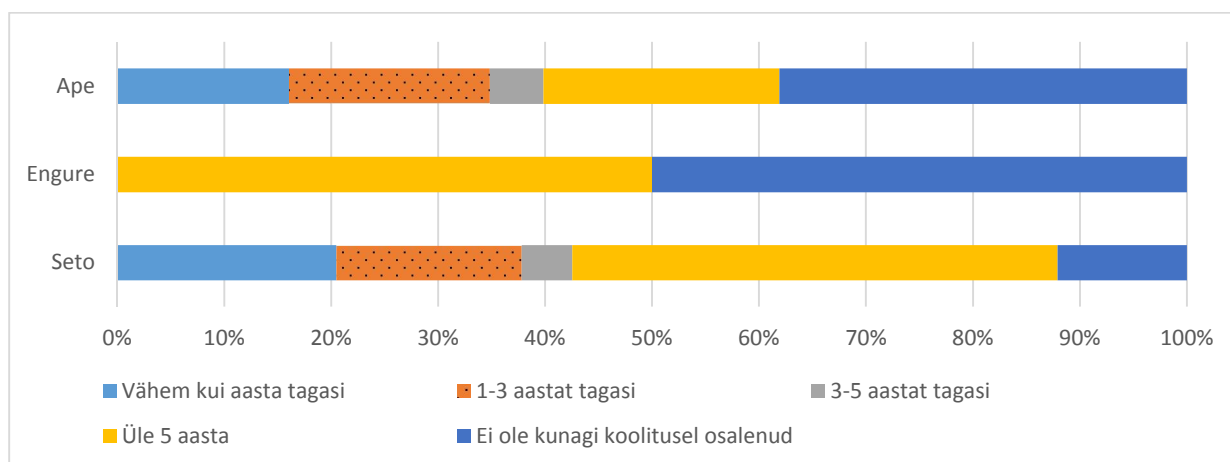
JAH-JAH rühma vastajate õppimise kogemus ja viimase aja tegevused

Kõrgeima haridustasemete järgi eristuvad teistest piirkondadest Ape vastajad (Joonis 11). Peaaegu kõigil (84%) on kutse-, keskeri või tehnikumiharidus (kõige rohkem kutsekeskharidus). Teistes piirkondades on oluliselt suurem hulk vastajatest ilma kutse- või erihariduseta (Setomaal 35%, Engures 40%). Setomaal on 12% ehk kaheksal inimesel kõrgharidus, Apes on kõrgharidusega inimesi kaks, Engures kõrgharidusega vastajaid ei ole.

Joonis 11. JAH-JAH rühma vastajate jaotumine nende kõrgeima lõpetatud haridustaseme ja piirkonna järgi. Kutse-, keskeri-, tehnikumi- või kõrghariduse omandamine jääb enamasti juba aastakümnete tagusesse aega, selles osas ei ole vastajad suutnud üllatada. Ainult üks inimene on lõpetanud kooli 2000. aastatel (2005).

Lisaks tasemeõppele on teadmiste ja oskuste arendamiseks võimalik osaleda erinevatel kursustel, koolitustel, täiendus- või kutseõppes, paljusid pakutakse erinevate projektide või Töötukassa kaudu osalejatele ka tasuta või väikse tasu eest. Viimati koolitusel, kursusel vms enesetäiendamisel osalemise aja järgi jagunevad analüüsitud küsitluse vastajad piirkonniti väga erinevalt. Siinkohal tuleb tähele panna, et tegemist on ükskõik milliste koolitustega, oluline ei ole selle seotus tööle saamisega. Kohe tuleb ütelda, et kõigis piirkondades on vastajaid, kes ei ole kunagi koolitusel osalenud (Setomaal üle 10%; Apes peaaegu 40% ja Engures pooled) (Joonis 12).

Joonis 12. JAH-JAH rühma vastanute viimasel kursusel, koolitusel, täiendus- või kutseõppes osalemise aeg.

Setomaal on 20% (13 vastajat) ja Apes 16% (6) vastajatest ennast täiendanud vähem kui aasta tagasi, samamoodi on mõlemas piirkonnas veel peaaegu 20% vastajatest osalenud kursusel, koolitusel 1-3 aasta jooksul (Joonis 15). Engures ei ole keegi viimase viie aasta jooksul osalenud kursustel–koolitustel. Sellist polariseerumist, kus mõni omab värsket koolituskogemust ja teised pole kunagi või viimase viie aasta jooksul koolitusel osalenud, tuleb kindlasti arvestada koolitust korraldades. Kindlasti tuleb koolitama asudes täpsustada ka hiljutiste koolituste sisu.

Ainult tööalaste oskuste ja teadmiste arendamise kohta viimase 12 kuu jooksul küsides tunnistas JAH-JAH grupist 37% Setomaa, 46 % Ape ja 80% Engure vastajatest, et nad ei ole teinud selle jaoks midagi. Ainult 7 vastajat, kõik Apest, ütles et ta on viimase aasta jooksul osalenud tööalastel koolitusel või kursustel. Iseseisvalt Interneti või erialase kirjanduse abil on tööoskusi ja teadmisi

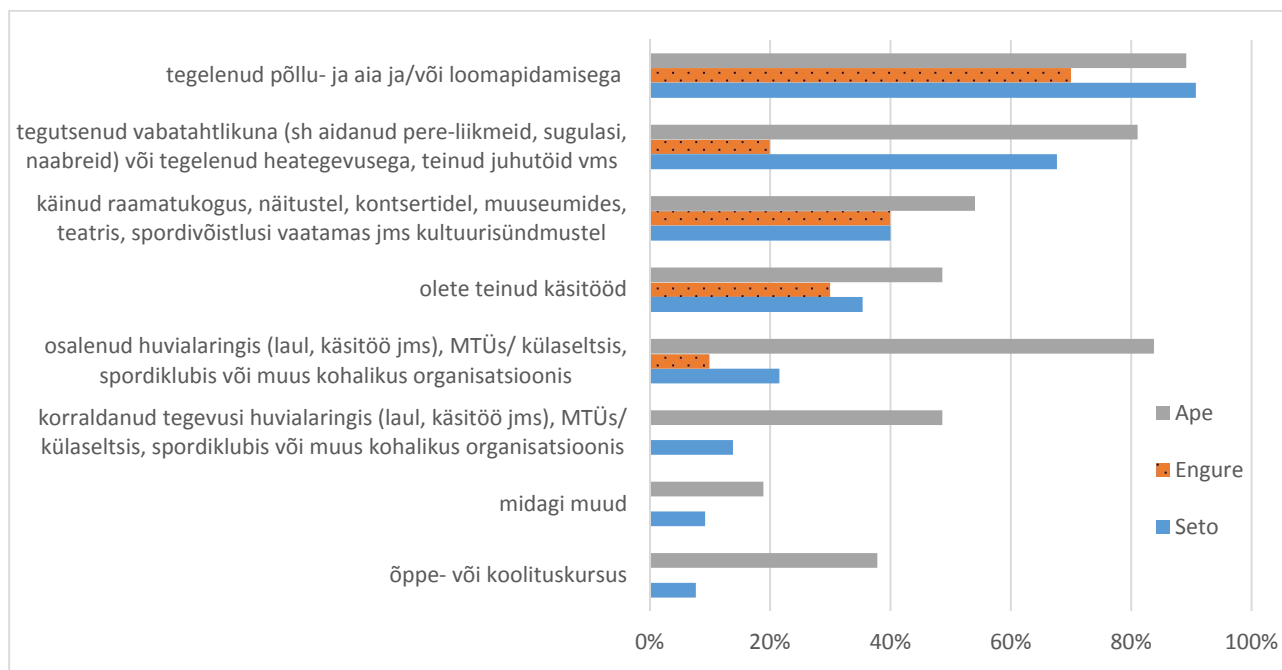
arendanud 58% Setomaa, 27% Ape ja 10% Engure vastajatest. 10% kõikide piirkondade vastanutest on proovinud ka mingit muud võimalust. Arvestades vastajate iga ning ilma tööta olemise aega, ei ole ka eriti üllatav, et paljud ei ole teinud erilisi jõupingutusi oma tööalaste oskuste arendamiseks.

Õppe- või koolituskursustel osalemist küsiti ka küsimuse K23 juures, kus uuriti vastaja tegevusi viimase 12 kuu jooksul (Tabel 4). Sellel küsimusele vastates tunnistas rohkem inimesi, et nad on viimse aasta jooksul koolitusel või kursusel osalenud (vastavalt Setomaal 18 ja Apes lausa 27 vastajat, Engures mitte ühtegi) (kokku on üldse Apes selles rühmas 37 inimest). Võib arvata, et kuna joonisel 14 välja toodud küsimus järgnes andkeedis kutse-eri- ja kõrghariduse küsimusele, siis olid inimeste mõtted pigem formaalhariduse juures. Teine küsimuste blokk tegeles pigem vabaajaga seotud tegevustega ja võis viia inimeste mõtted ka erinevate hobidega seotud kursustele, mis tihti ametliku diplomiga ei lõppe. Ometi on see märk sellest, et vastajatest paljud ei ole loobunud millegi uue omandamisest ja silmaringi laiendamisest.

Tabel 4. JAH-JAH rühma vastajate tegevused, mida tehakse vähemalt kord kuus, viimase 12 kuu jooksul

	Seto	Engure	Ape
tegelenud põllu- ja aia ja/või loomapidamisega	59	7	33
teguksenud vabatahtlikuna (sh aidanud pereliikmeid, sugulasi, naabreid) või tegelenud heategevusega, teinud juhutöid vms	44	2	30
käinud raamatukogus, näitustel, kontsertidel, muuseumides, teatris, spordivõistlusi vaatamas jms kultuurisündmustel	26	4	20
olete teinud käsitööd	23	3	18
osalenud huvialaringis (laul, käsitöö jms), MTÜs/ külaseltsis, spordiklubis või muus kohalikus organisatsioonis	14	1	31
korraldanud tegevusi huvialaringis (laul, käsitöö jms), MTÜs/ külaseltsis, spordiklubis või muus kohalikus organisatsioonis	9	0	18
osalenud õppe- või koolituskursusel	5	0	14
JAH-JAH rühmas vastajaid kokku	65	10	37

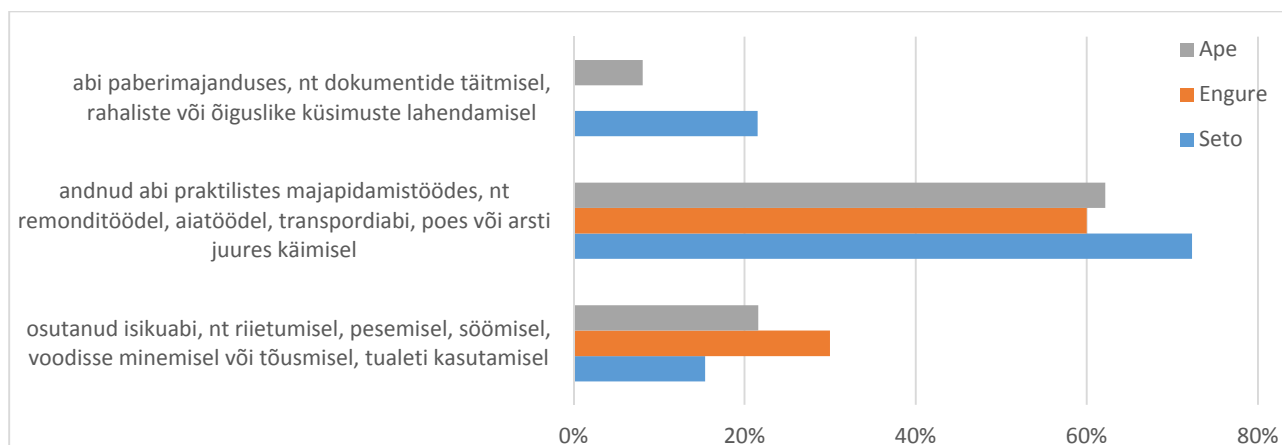
Kui lugeda aktiivseks tegevuseks toimingut, mida tehakse vähemalt korra kuus, siis enamus vastanutest (aga siiski mitte kõik) on tegeleb põllu- ja aia või loomapidamisega (Joonis 13). See on igati ootuspärane tulemus, sest maapiirkondades kasvatatakse vähemalt oma tarbeks mingeid saadusi või peetakse loomi. Setomaale järgneb sellele vabatahtlikuna või juhutöödel tegutsemine.

Joonis 13. JAH-JAH rühma vastanute osalemine erinevates tegevustes vähemalt korra kuus, viimase aasta jooksul

Läti piirkondades on populaarsuselt järgmine tegevus raamatukogus või kultuurisündmustel käimine, Setomaal on see kolmandal kohal. Võrreldes teiste piirkondadega osaleb Ape vastajatest oluliselt suurem hulk inimesi huvialaringis või muudes kohalikes organisatsioonides. See on ilmselt seotud ka suure koolitustel-kursustel osalemise määraga. Peaaegu kõik need, kes tegutsevad vabatahtlikuna või teevad juhutöid, tegutsevad põllul või loomadega ja teevad käsitööd, teevad seda vähemalt korra nädalas. Samuti on Apes teistest suurem hulk vastanuid seotud erinevate tegevuste korraldamisega (Apes 19 vastanut, Setomaal 9, samas vastajaid oli Setomaal oluliselt rohkem, Engures mitte ühtegi). Vastajate seas on 4 inimest Setomaalt ja 18 Apest, kes on viimase aasta jooksul vähemalt korra nädalas korraldanud tegevusi huvialaringis (laul, käsitöö jms), MTÜs/ külaseltsis, spordiklubis või muus kohalikus organisatsioonis. Tundub, et sellised on väga aktiivsed inimesed, kellel energiat võiks sobivate tingimuste korral ka tööturul rakendada.

Päris suur hulk vastajaid on viimase aasta jooksul kedagi teist abistanud (Joonis 15).

Joonis 14. JAH-JAH rühma vastajad, kes on viimase aasta jooksul teist abistanud (protsent vastava piirkonna ja rühma vastajatest kokku).

Kõige rohkem on kõikides piirkondades teisi abistatud praktilistes majapidamistöodes. On olemas ka vastajaid, kes on andnud teisele isikule isikuabi. Vähe, aga siiski on ka selliseid inimesi, kes on abistanud teisi paberimajanduses. Ühelt poolt on selliste sotsiaalsete oskuste omamine järjest vananevates ühiskondades on väga oluline kompetents, mida saaks rakendada ka tööturul. Teisalt on ilmselt vähemalt osadele selline abistamine ka takistuseks, miks nad ei saa (täiskohaga) tööle minna.

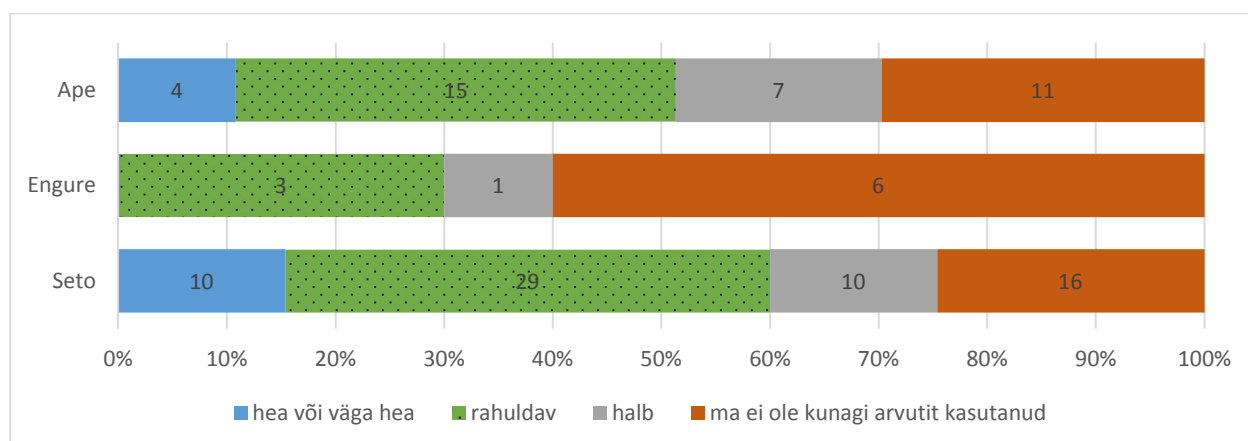
JAH-JAH rühma vastajate oskused

Emakeel märgib üldisel kõrgemat keeleoskuse taset. Setomaa vastajatest 58% peab oma emakeeleks eesti, 37% seto, 5% mingit muud keelt. Nendest Setomaa vastajatest, kellel emakeel on seto keel valdavad peaaegu kõik vabalt ka eesti keelt. Ja vastupidi, eesti emakeelega Setomaa vastajatest enamus oskab seto keeles vabalt või hästi rääkida, kirjutada osatakse pigem vähem. Apes on vastanutest 81% emakeeleks läti keel ja 19% vene keel. Engure on veelgi homogeensem, seal on läti keel emakeelest 90%-l vastajatest, ülejäänutel vene keel.

Võõrkeeli ei osata üheski piirkonnas väga palju. Pigem osatakse mingil tasemel vene keelt, teiste võõrkeelte oskajaid on ükskuid, kirjutamise tase on üldiselt madalam kui rääkimisel. 28% Setomaa vastajatest räägivad vabalt vene keelt, lisaks vastasid veel pooled, et oskavad hästi vene keeles rääkida, kirjutamise tase nii hea ei ole. Inglise, saksa ja soome keelt oskab hästi rääkida küsitletutest vaid kolm inimest, veidi oskab neid võõrkeeli vastavalt 14% soome keelt, 26% inglise keelt ja 38% saksa keelt. Läti keelt oskab veidi rääkida üks inimene.

Engures oskavad peaaegu kõik mingil tasemel vene keelt, 7 inimest oskab seda hästi või valdab vabalt. Inglise ja saksa keelset oskab veidi paar inimest. Ka Apes on olukord sarnane. Need, kelle emakeel ei ole läti keel, oskavad seda üldiselt rääkida ja kirjutada ning samamoodi oskavad teised vene keelt. Ape vastajate seas ei ole inimest, kes ei oska vene keelt, vabalt valdab seda kolmandik, teine kolmandik oskab seda hästi. Apes on ka küsitlusele vastanud üks inimene, kes oskab veidi eesti keelt. Üks inimene oskab inglise keelt hästi rääkida ja veidi kirjutada. Veidi oskab inglise keelt rääkida 22% vastanutest ja saksa keelt 19%. Soome keelt ei oska keegi.

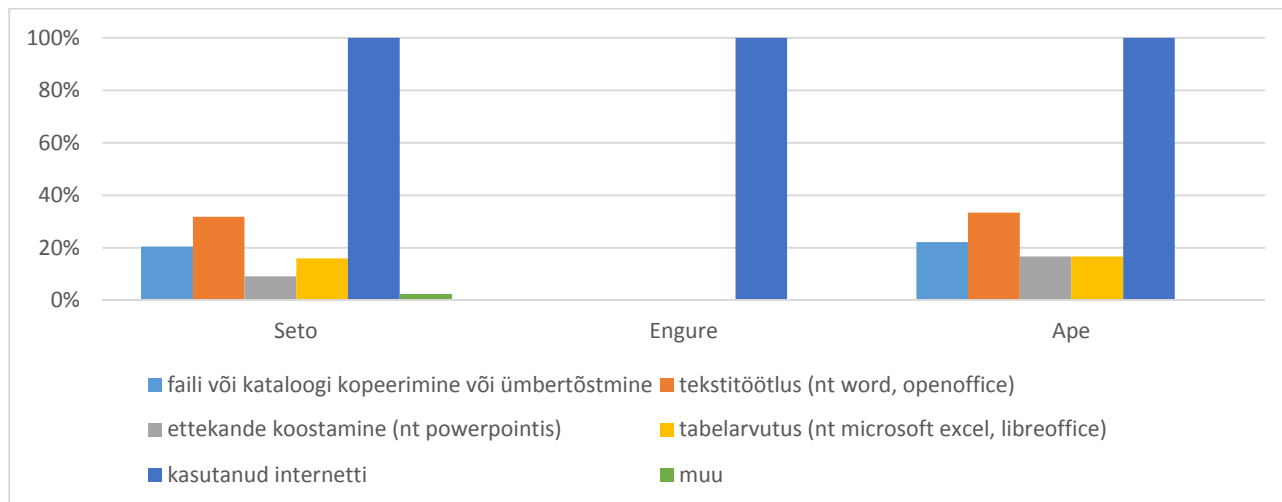
Tänapäeval on väga palju töö otsimine ja erinevate tööde tegemine seotud arvuti kasutamise oskusega, digitaalse kirjaoskuse roll on suur.

Joonis 15. JAH-JAH rühma vastajate jaotumine nende arvuti kasutamise oskuse järgi (joonisel on esitatud vastajate arvud).

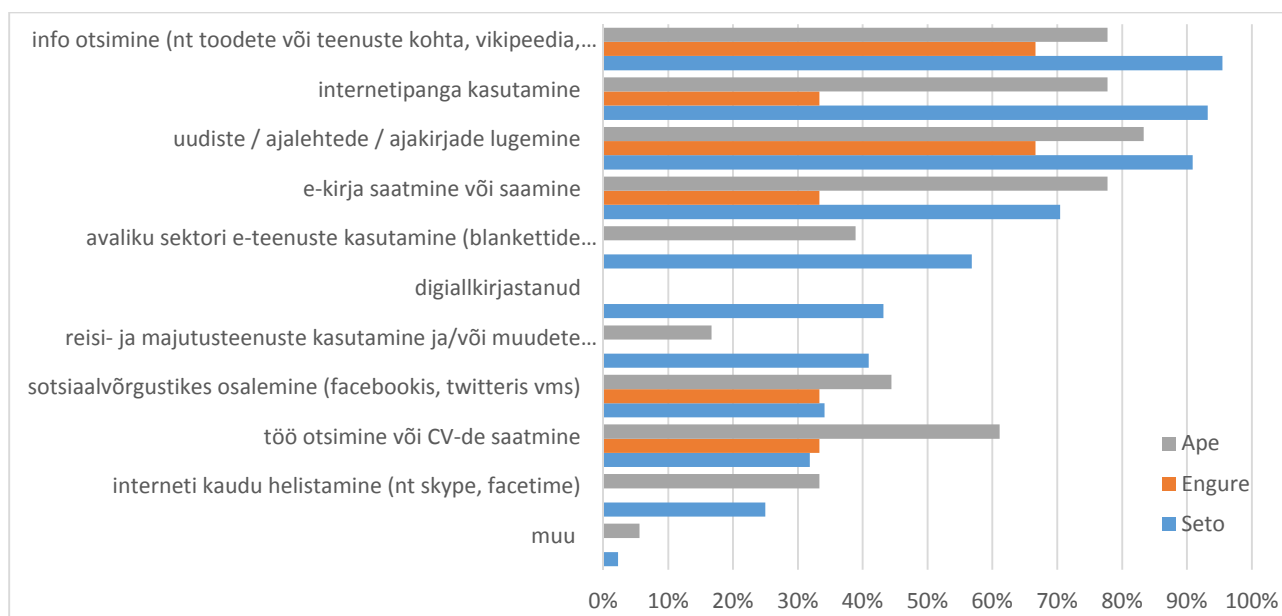
60% Engure, 30% Ape ja 25% Setomaa vastajatest ei ole kunagi arvutit kasutanud (Joonis 15). Suurepäraseks ei hinnanud oma oskust keegi, väga heaks pidas üks Setomaa vastaja. 30% Engure,

41% Ape ja 45% Setomaa vastajatest arvab, et nende oskused on rahuldavad. Tööl ei ole väga paljud pidanud arvutit kasutama, seal on arvutit kasutanud 31% Setomaa, 19% Ape ja 10% Engure vastanutest. Üle kahe korra suuremal hulgal vastajatest (kõigis piirkondades) on kodus Internet olemas. Viimase aasta jooksul on arvutit kasutanud 68% Setomaa, 49% Ape ja 30% Engure vastajatest.

Joonis 16. JAH-JAH rühma arvuti kasutajate jaotumine nende arvuti kasutamise järgi (viimase aasta jooksul) (protsent arvuti kasutajatest).

Kõik vastajad, kes arvutit kasutasid, kasutasid ka internetti (Joonis 16). Teisi erinevaid tegevusi on tehtud suhteliselt vähem, 30% Ape ja Setomaa inimestest on kasutanud tekstitöötlusprogramme.

Joonis 17. JAH-JAH rühma Interneti kasutajate jaotumine nende tegevuste järgi (viimase aasta jooksul) (protsent Interneti kasutajatest).

Suhteliselt paljud, kuigi mitte kõik, interneti kasutajad on kasutanud e-kirja saatmise või saamise võimalust (Joonis 17). Setomaa interneti kasutajad on ära märkinud teistest rohkem erinevaid küsitluses nimetatud tegevusi. Engure andmetesse tuleb siinkohal suhtuda eriti kriitiliselt, sest nende jaotuste taga on 1-3 inimest.

Setomaal on kõige populaarsemad tegevused info otsimine, internetipanga kasutamine ja uudiste-ajalehtede lugemine, sellele järgneb e-kirjade saatmine ja erinevate avaliku sektori teenuste kasutamine, alustades blankettide alla laadimisest ja taotluste saatmisest. Kõiki neid nimetatud tegevusi on aasta jooksul teinud vähemalt korra rohkem kui pooled Interneti kasutajad.

Apes on kõige populaarsem uudiste-ajalehtede lugemine, sellele järgnevad e-kirjad, internetipanga kasutamine ja info otsimine. Apes on 61% Internetis käijatest kasutanud seda ka töö otsimiseks, Setomaal on sellise tegevuse osakaal poole väiksem.

Vähe on neid Interneti kasutajaid, kes ütlevad end tegevat ainult ühte tegevust, pigem kui internetti juba kasutatakse, siis on vähemalt paar-kolm tegevust, mida tehakse. On ka neid, kes kasutavad peaaegu kõike väljapakutud loetelust.

Arvuti ja interneti kasutamise juures on oluline aidata kaasa erinevate sh tööle saamise ja töö tegemisega seotud tegevuste ja oskuste spektri laiendamisele, sest hetkel tundub see ka arvuti kasutajate juures olevat pigem väike.

5. JAH-JAH rühma mitte kuuluvad vastajad

Kuigi esialgse eesmärgi järgi oleks pidanud uuringu tarvis küsitletama ainult neid, kes soovivad tööd ja koolitustes osaleda, on kogutud andmeid ka nende kohta, kes sellele kriteeriumile ei vastanud. Need küsitletud on jagatud kahte erinevasse rühma. JAH-EI rühma moodustavad need, ei soovi töötada (või osadel juhtudel ei soovi olemasolevat töö seisundit muuta), aga soovivad koolitustel osaleda või soovivad tööd, aga ütlevad, et ei soovi koolitustel osaleda. EI-EI rühma moodustavad need küsitletavad, kes ei soovi tööd leida ja kes ei tunne huvi kursustel osalemise vastu. Või siis vähemalt ütlevad, et nende soovid on vastavad, sisemisi motivaatoreid, mille ajendil inimene midagi vastab, ei saa niisama lihtsalt nagunii teada. Need inimesed ei vasta otseselt uuringu sihtrühma kriteeriumitele ja nad võiks ratsionaalsuse aspektist lähtudes koheselt analüüsist kõrvale jätta. Samas kuulub nendesse rühmasse suur hulk küsitletud inimestest. Nende kohta on kogutud põhjalik informatsioon. Ja seetõttu võiksime kogutud andmetest proovida mingit kasulikku informatsiooni saada.

Võiksime otsida vastust küsimusele, kas on midagi, mis võiks aidata inimesi EI-EI ja JAH-EI rühmadesse mitte sattuda, kas on mingeid tähelepanekuid, mis võiksid aidata mõnd inimest EI-EI rühmast JAH-JAH või siis JAH-EI rühma üle minna ning JAH-EI rühma inimesi JAH-JAH rühma. Tõenäosus nende teemade kontekstis midagi positiivset leida ei ole muidugi suur, aga proovida tasub. Reaalses elus tegeletakse väikestes piirkondades ikkagi konkreetsete inimestega ja kui kohaliku omavalitsuse sotsiaal- või mõni muu töötaja võtab vaevaks küsitlustulemustega individuaaltasandil tegeleda, siis on lootust, et 5-10 nendesse rühmadesse kuuluvast 136 inimesest leiab tee teistesse rühmadesse. Statistilises mõttes ei ole see suur arv, inimlikus aspektis siiski täiesti arvestatav.

Koolitust soovivad aga tööd mitte otsivad (JAH-EI rühma) vastajad

Kokku on JAH-EI rühma kuulujaid 54 (Setomaalt 15, Engurest 17 ja Apest 22). Nendest 12 soovivad tööd, aga ei soovi koolitusi. Tulenevalt uuringu eesmärgist ja ressursside piiratuselt on need vastajad kõrvale jäetud. Seega jääb siia JAH-EI rühma alles 42 inimest (9 Setomaalt, 14 Engurest ja 19 Apest), kes ei soovi tööd, aga soovivad koolitusi.

Selles grupis analüüsitavaid vastajaid on piirkonniti väga vähe.

Tabel 5. JAH-EI rühma vastajate jagunemine elukoha, soo ja vanusrühmade lõikes

	Mehi ja naised kokku					Mehi					Naised				
	Kokku	54-59	60-64	65-69	70 +	Kokku	54-59	60-64	65-69	70 +	Kokku	54-59	60-64	65-69	70 +
Seto	9	2	3	3	1	4	1	3			5	1		3	1
Engure	14	0	4	5	5	3		1	1	1	11		3	4	4
Ape	19	5	7	7	0	5	3	2			14	2	5	7	
Kokku	42	7	14	15	6	12	4	6	1	1	30	3	8	14	5

Setomaa

Setomaalt kuulub siia rühma üheksa vastajat, neli meest ja 5 naist. Mehed on alla 65-aastased, 3 naist on 65-69-aastaste vanusegrupis, neljas on 75. aastane. Alla 65-aastased ütlevad, et nad on töötamise lõpetanud tervise tõttu, vanemad on pensionil. Üks pensionil olija lõpetas püsivalt palgatöötajana töötamise kolm aastat tagasi, kõigil teistel on vähemalt viis aastat töötamisest möödunud, neist neljal üle 10 aasta. Enamasti oli töö lõpetamise põhjuseks olnud tervis – pikaajaline haigus või puue (6 vastust), 2 inimest märgib ära vanema või haige pereliikme eest hoolitsemise,

üks koondati, üks läks pensionile. Peamised põhjused, miks need inimesed tööd ei otsi on tervis (6), neli korda on mainitud vajadust hoolitseda oma perekonna või kodu eest ja sama palju ka pensionil olemist, ühel inimesel võis siin olla mitu vastust. Samas neist neli on öelnud, et väikse osalise koormusega (1-2 tundi päevas, 10 tundi nädalas, talvel) võiks nad tööd teha. See näitab, et nende soov või vajadus tööd teha ei ole kadunud, pigem on küsimus, kuidas sellist osaajaga tööd sobiva tööpakkujaga kokku viia.

Kui lähtuda eesmärgist aidata inimesi tööturule, siis vaatame edasi ainult neid nelja vastajat, kes soovisid võimalusel väikese koormusega tööd teha. Neist kolm on 60-67 aastased, üks 75-aastane. Kõik need inimesed on peamiste takistustena, mis ei võimalda neil tööd teha, välja toonud terviseprobleemid, kahel korral on lisaks mainitud ka transpordiprobleeme (juhiloa on ainult ühel), sama palju ka teiste eest hoolitsemist (ühel vastajal võis olla mitu vastust). Samas neist kaks oleks sobiva pakkumise korral valmis kohe tööle asuma. Ilmselgelt on terviseprobleemid olulised, kas neid õnnestuks ka kõrvaldada või neist hoolimata kohandatud töökohale asuda, vajab juba sisulist üksikisikutasandil analüüsi. Tundub, et väga aktiivsed nad ei ole, vanemad naisterahvad (67.a ja 70.a) on teistest natuke aktiivsemad. Vähemalt korra nädalas aitavad nad kõik kedagi. Kolm tegeleb aias, põllul või loomadega. Varasem koolitustel osalemise kogemus on erinev, üks on osalenud 3-5 aastat tagasi, kaks ei ole kunagi koolitust saanud, neljandal on viimasest koolitusest üle viie aasta möödas. Setomaa kultuurilisest eripärast tulenevalt on oluline märkida, et neist kõige vanem naisterahvas oskab hästi seto keeles kirjutada. Võõrkeeli pigem ei osata, vene keelt osatakse veidi rääkida, arvuti kasutamise oskus on väike (kahel); kaks ei ole seda kunagi kasutanud.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et terviseprobleemid on peamine takistus, aga väikse koormusega näiteks isikuabi, kui see enda terviseprobleeme ei süvenda, või midagi aiandusega seotut võiks olemasolevate andmete põhjal neid inimesi väikese koormusega tööturule tuua.

Engure

Engurest kuulub siia rühma 14 vastajat. Neist ainult kolm on mehed, 60-, 67- ja 74-aastased. Ka naised jagunevad kolme vanema vanusegrupi vahel peaaegu võrdselt (3 vastajat on 60-64-aastaste seas, 4 vastajat 65-69 ja 4 vastajat 70-75-aastast). Üks neist on osaajaga, üks täiskohaga tööl, üks on lõpetanud töötamise tervise tõttu, ülejäänud 11 on pensionärid. Kõik 13, kes on täiskohaga töötamise lõpetanud, on teinud seda omal soovil või vastastikusel kokkuleppel, nendest, kes on täpsema põhjuse avaldanud märgivad pensionil olemise (8), tervise (2) ja üks teise pereliikme eest hoolitsemise. Vähem kui aasta tagasi on töötamise lõpetanud 2 vastajat, 3-5 aastat tagasi lõpetas töö 3 inimest, üle viie aasta on juba töölt eemal olnud 7 inimest. Tööd neist keegi ei otsi, sest nad on pensionil (10), hoolitsevad oma perekonna ja kodu eest (6), üks on ajutiselt haige ja üks ei vaja töökohta. Erinevalt Setomaa sama grupi vastajatest on ainult üks märkinud põhjuseks oma tervise, sedagi ajutise haigusena. Kuigi tervis ei ole nende peamiseks takistuseks töötamisel, segab see üheksal mõnikord tegemaks seda, mida ta tahaks. Ka autojuhiloa ja auto kasutamise võimalus on pooltel olemas, mis võib olla põhjuseks, miks nemad transpordiprobleeme ei maini, lisaks see, et nad ei soovigi tööd teha, sest mitte keegi neist ei ole märkinud mitte mingit koormust, isegi mitte väga väikest, millega nad sooviks tööd teha.

Tundub, et need on suhteliselt kodused inimesed, kes on sellega leppinud. Sama kinnitavad ka vastused küsimusele, millal saaks nad tööga alustada, kui seda täna pakutaks – enamus ütleb, et nad ei saa/ või ei taha töötada. Teisest küljest on neli neist öelnud, et nad on ettevõtjaks hakkamise peale mõelnud ja teinud sisulisi samme. Kahjuks ei selgu, miks nad hetkel ettevõtjad (enam) ei ole.

Nad tegelevad aia, põllu või loomadega, osad teevad käsitööd. Kõik need 14 vastajat on eelmisel aastal kedagi aidanud, neist kaks aitavad iga päev, kolm vähemalt korra nädalas. Need kes aitavad vähemalt korra nädalas, osutavad kõik abi praktilistes majapidamistöodes, mõned ka isikuabi. See võib tähendada, et paljud siia gruppi kuuluvatest vastajatest on hõivatud kellegi teise aitamisega ja töötamiseks enam aega ja/või soovi järele ei jää. Kaks inimest osales koolitustel viimase aasta jooksul, teistel on möödas viis aastat või rohkem (9) või ei ole nad kunagi koolitusel osalenud (3). Sarnaselt Setomaaga osatakse vene keelt, üks oskab ka ukraina keelt väga hästi. Inglise keelt oskab mõni veidi, teisi võõrkeeli ei osata. Arvuti kasutamise oskus tundub Engures Setomaa vastajatest parem olevat. Üks arvab, et oskab väga hästi, kaheksa peab seda rahuldavaks, üks halvaks ja neli pole kunagi kasutanud. Kõik 10, kes arvutit kasutavad, käivad internetis, mõni teeb ka muid toiminguid.

Erinevalt Setomaa küsitlute vastustest, ei leia Engure vastajate seast sellist, kelle vastustest paistaks välja soov tulevikus töötada (välja arvatud need kaks kes juba töötavad).

Ape

Apest kuulub siia rühma 19 küsitletut. 5 meest ja 14 naist. Ka siin on meeste osakaal sarnaselt Engurega ja erinevalt Setomaast, väiksem kui kõigi vastajate seas kokku. Kõik mehed ja seitse naist on nooremad kui 65 aastat. Seitse naist on vanuses 65-69 aastat. Mitte keegi ei ole kõige vanemas vanusegrupis. Seega vanuse järgi võiks töö soovijaid olla küll, vanus eristab Ape seda rühma ka teistest analüüsitud piirkondadest. Nendest viis on täiskohaga palgatöötajad. Järgnevalt analüüsime ainult nende 14 küsitletu vastuseid, kes juba ei tööta täiskohaga. Üks ütleb, et ta on ilma tööta (62-aastane), aga töötas viimati täiskohaga palgatööl üle 10 aasta tagasi. Kaks on osalise ajaga tööl, aga täpne koormus ei ole teada. Üks 59-aastane on juhutööde tegija, täiskohaga töötas ta veel 2016.a ja lõpetas töö seetõttu, et tema töökoht koondati, kaks on töötamise lõpetanud tervise tõttu – üks neist aasta ja teine kuni kolm aastat tagasi. Ülejäänud kaheksa on pensionil ja töötamise lõpetanud erinevates ajaperioodides alustades aasta tagasi ja üle 10 aasta tagasi.

Need Ape vastajad ei tundu olevat nii otsustavalt töötamise vastu kui Engure vastajad. Kaks neist nimetab 1-2 meetodit, mille abil nad tööd otsivad, ja üks ütleb end olevat Töötukassas arvel. Tööd ei otsi nad sellepärast, et on pensionil (9) ja hoolitsevad perekonna või kodu eest (4). Viis inimest märgib, et nad sooviks osalise koormusega (20-8 tundi nädalas) töötada, sh neli pensionäri. Üks vastaja oleks valmis koheselt töö korral alustama (samas ei kirjuta tema, mis koormusega või mis valdkonnas ta sooviks töötada) ja kaks vastajat kuni kuu aja jooksul. Teistel ei ole vastust või läheb neil kauem aega. Ettevõtjaks hakkamise peale ei ole neist keegi mõelnud. Edasi analüüsimegi ainult neid viit vastajat, kelle vastuste järgi võiks arvata, et sobivate asjaolude kokku langemisel võiks nad liikuda JAH-JAH rühma.

Kõige sagedasema takistusena, mis ei võimalda tööl käia, on nendest viiest vastajast, kes on märkinud, et sooviks väikese koormusega töötada, välja toonud rahul olemist juhutööde tegemisega (4), enda terviseprobleeme (2), soovi hoolitseda lastelaste eest (2) ning üks kord on nimetatud transpordiprobleeme, töö eest pakutud tasu suurust ja seda, et vastaja oskused ei sobinud ametikohale. Terviseprobleemid on kõige sagedasemad probleemid nende vastajate seas, kes ei ole näidanud suuremat soovi töötada. Erinevalt teistest piirkondadest on siin rohkem neid, kellel on mitmeid erinevaid põhjuseid, see võib olla põhjustatud ka erinevatest küsitlejatest ja erinevast arusaamisest küsimusest. Tervis takistab ühte vastajat sageli ja nelja mõnikord tegemast seda, mida ta tahaks. Terviseprobleemid ei tundu siin piirkonnas olevad nii valdavad. Neist kolmel vastaja on olemas ka autojuhiload, auto kasutamise võimalus on vaid ühel.

Need viis vastajat ei tundu olevat üliaktiivsed, aga kolm neist osaleb kord nädalas huviringis või muu kohaliku organisatsiooni tegevuses ja kõik nad on viimase aasta jooksul külastanud raamatukogu või kultuurisündmuse, üks peaaegu iga nädal, kolm peaaegu iga kuu. Aia, põllu ja/või loomadega tegeleb igapäevaselt 2, iganädalaselt 1 vastaja, seda tundub olevat vähem, kui on olnud Engure ja Setomaa vastajate seas. Kõik nad on viimase aasta jooksul kedagi aidanud, neist üks teeb seda iga päev, kaks teevad vähemalt korra nädalas. Isikuabi neist keegi osutanud ei ole, küll aga abi praktilistest majapidamistöodes ning paberimajanduses. Üks on osalenud koolitusel viimase kolme aasta jooksul, ülejäänutel on möödunud üle viie aasta või ei ole nad kunagi koolitustel osalenud. Iseseisvalt on Interneti ja kirjanduse abil ennast tööoskuste ja teadmiste seisukohalt arendanud kaks inimest. See kõik viitab sellele, et paljudes selle piirkonna ja rühma vastajates suurt töö otsimise soovi ei paista, samas on mõnel teatav valmis olek olemas, kuigi otse küsides ei pruugi see alati nii väljenduda.

Vastajad, kes ei soovi tööd ega koolitust (EI-EI rühm)

EI-EI rühma moodustavad need küsitletavad, kes ei soovi tööd leida ja kes ei tunne huvi kursustel osalemise vastu. Kokku on selliseid vastajaid 82 (39 Setomaalt, 44 Engurest ja 9 Apest) (Tabel 6).

Tabel 6. EI-EI rühma vastajate jagunemine elukoha, soo ja vanuserühmade lõikes

	Mehed ja naised					Mehed					Naised				
	55-59	60-64	65-69	70-77	Kokku	55-59	60-64	65-69	70-77	Kokku	55-59	60-64	65-69	70-77	Kokku
Seto	6	15	12	6	39	2	4	3	3	12	4	11	9	3	27
Engure	12	17	5	0	34	7	4	2	0	13	5	13	3	0	21
Ape	3	5	1	0	9	1	2	0	0	3	2	3	1	0	6
Kokku	21	37	18	6	82	10	10	5	3	28	11	27	13	3	54

Ape

Ape piirkonnas kuulub rühma EI-EI üheksa inimest: kolm meest ja kuus naist. Kindlasti on seda nii vähe, et statistilisi tabeleid pole mõtet koostama hakata, aga kontrollida hüpoteesi, et rühmas EI-EI leidub inimesi, kellega on mõtet töötada tööturule naasmise nimel, seda tasub proovida. Otsime esitatud küsimustele antud vastustest vihjeid, et otsestes küsimustes soovi kohta naasta tööturule ja osaleda koolitustel antud EI ehk polegi raudkindel EI.

Enamus rühma kuuluvaid inimesi on vanuses, kus töötamist saab käsitleda normaalse protsessina: kaks kuuluvad vanuserühma 54-59-aastased ja neli vanuserühma 60-64-aastased. Kolm inimest kuuluvad vanuserühma 65-69-aastased – seegi pole vanus, kus töötamine midagi ebatavalist oleks.

Ükski rühma kuuluv küsitletu ei oma hetkel püsivat töökoormust, kuid kaks inimest väidavad, et nende hetke põhiseisund on juhutööde tegija. Rahvusvahelise definitsiooni kohaselt on rühma kaks liiget sisuliselt tööturu aktiivsed liikmed – teevad juhutöid ja on loogiline oletada, et soodsatel tingimustel võiks juhutöö tegijast saada püsiva töö tegija.

Kõik rühma kuuluvad inimesed on kunagi olnud püsival palgatööl, aga sellest on möödunud aastaid, neljal isegi üle kümne aasta, ja see pigem on tööturule naasmiseks ebasoodne asjaolu. Töölt lahkuti peamiselt omal soovil, aga ka töökoha likvideerimise tõttu. Üks rühma kuuluv inimene väidab end olema ametlikult Töötukassas arvel. See võiks tähendada, et inimene otsib tööd ja seega ei peaks kuuluma EI-EI rühma, kuid vastus töö otsimisele on eitav. Tegemist on loogilise

vastuoluga või siis mingi formaalse põhjusega arvel olla või veaga andmete kogumisel või töötlemisel.

Ükski vastanutest ei ütle, et on tööd otsinud. Põhjuseks eelkõige asjaolu, et ei vaja hetkel tööd. Mitmel puhul ka vajadus hoolitseda kodu ja oma perekonna eest. Üks vastaja väidab, et töö mitte otsimise põhjuseks on muuhulgas ka asjaolu, et pole midagi sobivat leidnud. Mis oleks sobiv töö ja kas sobiva töö pakkumine võiks täna ka vastu võetud olla, sellele otsene vastus puudub, aga kaudne jah tuleb ülejäänud küsimustest siiski välja.

Huvitav on täheldada, et kuigi ollakse EI-EI rühmas soovib suvel osajaga tööd 4 inimest üheksast. Töötamise peamiseks takistuseks on selgelt probleemid terviseiga, aga mainitud on ka väikest palka ning rahulolu oma juhutööde tegija positsiooniga. Terviseprobleemidest täiesti vaba pole ükski rühma kuuluv inimene. Enamus töötamiseks siiski kõrvalist abi ei vaja. Hinnang vanusele kui töötamist takistavale tegurile on selges korrelatsioonis hinnanguga tervisele kui töötamist segavale tegurile.

Kiire pilk küsimustele, mis iseloomustavad küsitletavate potentsiaali tööturule naasta, ütleb, et arvuti kasutamise ja keelte oskus ei ole märkimisväärne. Ühtegi isikut, kes oleks märkimisväärselt kõrge potentsiaaliga silma ei hakanud, aga uuringu kontekstis ei oma see ka erilist tähtsust. Peamine küsimus oli ju, et kas leidub märke, et mõni EI-EI rühma liige võiks paigutada JAH-JAH või JAH-EI rühma. Vastus küsimusele on, et selliseid märke leidub. Tähelepanelikult ankeete lugedes sai ära märkida 6 inimest 9-st kelle puhul leidis vähemalt üks vihje, et rühma vahetamine oleks võimalik. Kompleksemalt küsimusele lähenedes jäi sõelale siiski vaid üks inimene, kelle EI-d on küll kindlad, kuid kelle ankeet laseb arvata, et sattumine JAH-JAH rühma on soodsate asjaolude kokkusattumisel võimalik. Tegemist on 54-59-aastaste vanuserühma kuuluva juhutöid tegeva naisega, kes on mõelnud ka ettevõtjaks hakkamise peale. Imselt mitte siiski teistele tööd pakkuvaks ettevõtjaks saamisele vaid ise töötavale ja tänu ettevõtjaks olemisele suuremat sissetulekut saavale ettevõtjusele. Miks on inimene siiski EI-EI rühmas? Peamiselt seetõttu, et on rahul praeguse olukorraga ja ei usu, et võiks püsival palgatööl olles suuremat sissetulekut saada, kui juhutöid tehes.

Kui ettevõtja peaks otsima sellest grupist töötajat, siis paremad võimalused on neil, kes pakuvad osalise koormusega tööd suveperioodil.

Kui Ape piirkonna põhjal vastata peatüki algul püstitatud küsimusele, mis aitaks vältida kuulumist EI-EI rühma, siis pikemas perspektiivis on strateegia ja taktika selge: suurendada tervelt elatud aastate arvu, aga see on tõesti pigem strateegiline kui taktikaline suund ja väljub käesoleva projekti raamest.

Engure

Engure piirkonnast kuulub EI-EI rühma 34 inimest: 13 meest ja 21 naist. Pole sedagi statistiliseks analüüsiks palju, kuid mõned statistilised kokkuvõtted kindlasti teeme. Peamiselt järgime aga sama loogikat, mida järgisime Ape piirkonda iseloomustades ja otsime vastustest vihjeid sellele, kas mõni EI-EI rühma kuuluv piirkonna esindaja võiks kuuluda hoopis JAH-JAH või JAH-EI rühma.

Nagu Ape piirkonna puhul on ka Engure piirkonna EI-EI rühmas valdavalt inimesed, kelle töötamine oleks vanuse mõttes täiesti ootuspärane: vanuserühmas 54-59-aastased on 12 inimest ja vanuserühma 60-64-aastased 17 inimest.

EI-EI rühma kuuluvast 34 inimesest on üle poole pensionärid (18 inimest). See on ootuspärane. Haiguse või töövõimetuse tõttu töötamise lõpetanud on 6 inimest. Seegi on ootuspärane. Rühmas puuduvad ilma tööta inimesed (küsimuse 2 vastusevariant 1). See on pigem positiivne: näitab, et

Engure küsitlud töötul on vähemalt mingi huvi tööturule naasta, aga seepärast ei kuulu ta EI-EI rühma.

Juhutöö tegijaid on rühmas 5. Kas juhutöö tegijad peaksid üldse sellesse rühma kuuluma? Sellele küsimusele võib vastata ka eitavalt, aga ka jaatav vastus pole vale. Rühmas on ka viis täiskohaga palgatöötajat: üks mees ja neli naist, kõik nooremad kui 65 aastat. Täiskohaga palgatöötajad ei peaks loogiliselt üldse sattuma selle uuringu valimisse ja kui nad on ka valimisse sattunud, tuleks nende küsitlemine peale täiskohaga töötamise selgumist lõpetada. Engure EI-EI rühma edasisest kirjeldusest on täiskohaga palgatöötajad kõrvaldatud ja seega jääb vaadeldava rühma suuruseks 29 inimest.

Kuigi eemaldasime EI-EI rühmast täiskohaga palgatöötajad, annavad veel 11 rühma kuuluvat liiget teada, et neil on püsiv töö sh täiskoormusega kahel, poole koormusega kuuel, 5 tunnise nädalakoormusega kahel inimesel. Ühe inimese koormus on määratletud tundide mõttes ebamääraselt. Püsiva töö olemasolu näitavad kõik viis juhutöölist ning neile lisaks viis pensionäri staatuses inimest ning üks puudega inimene. Poleks ebanormaalne, kui need inimesed kuuluksid JAH-JAH või JAH-EI rühma ja on loogiline, et kui nende kaasahaaramisega teistesse rühmadesse tegeletakse.

Vaadeldavast 29-st inimesest pole kunagi palgatööl käinud üks inimene. Valdavalt on eemalolek pikaajaline: üle 10 aasta on paus kestnud 14 inimesel sh ka kahel (loe kõigil) täiskoormusega tööd tegeval inimesel. Alla aasta on püsiva palgatööga paus tekkinud kahel inimesel, aga neist kaks töötab küsitluse ajal mingis vormis poole koormusega (20 tundi nädalas). Rühma vahetamise seisukohalt oleksid need kaks ehk lähemat vaatlemist vajavad inimesed.

Mõtteainet pakub asjaolu, et 10-st 54-59-aastaste vanuserühma kuuluvast inimesest seitse on palgatööst eemal olnud 7 aastat (Tabel 7). Sellel faktil võib olla täiesti asjakohane põhjendus, aga selle põhjenduse leidmiseni võib küsimuse üles jätta.

Püsivalt palgatööl töötamise lõpetamise peamiseks, praktiliselt ainukeseks, põhjuseks on lahkumine töölt omal soovil või poolte kokkuleppel (27 juhtu 29-st), millest omakorda domineerib tervislikel põhjustel lahkumine (13 juhtu). Kaht tervislikel põhjustel püsivalt palgatöölt lahkunut ei sega see aga küsitluse ajal poole koormusega töötamast. Tähelepanuväärne on aga see, et kõik neli, kes märkisid püsiva palgatöö lõpetamise põhjusena, et töötamine väsitab liiast, töötavad küsitluse ajal sh täiskoormusega kaks inimest. Statistilise üldistuse tegemiseks on valim muidugi selgelt väike, kuid hüpoteesi, et tööst loobunud inimesi on võimalik tööturul rakendada, see fakt pigem kinnitab.

Tabel 7. Engure piirkonda kuuluvad EI-EI rühma liikmed palgatööst eemaloleku aja ja vanuserühma lõikes

	vanuserühm			Kokku
	54-59	60-64	65-69	
kuni aasta	1	2		3
1-3-aastat		4		4
3-5-aastat	2		1	3
5-10-aastat		1	3	4
üle 10 aasta	7	6	1	14
pole palgatööl olnud		1		1
Kokku	10	14	5	29

Ükski vaadeldava rühma liige ei ole Töötukassas arvel ja ükski ei otsi ka hetkel tööd. Mõnel rühma liikmel on siiski töötamise kogemus: neljal naisel ja ühel mehel – kõik nooremad kui 65 aastat.

Populaarseimad viisid tööotsimiseks oli sõprade, tuttavate ja sugulaste kaudu info hankimine (4 juhtu) ja Töötukassa vahendusel töö otsimine (3 juhtu). Vähene tööotsimise kogemus näitab, et töölt ärajäämiseks on ilmselt olnud väga mõjuv põhjus ja rühma EI-EI kuulumine on loogiline. Seda kinnitab ka vastus küsimusele, miks tööd ei otsita: 24 vastanut 29-st leiab et ei vaja tööd ja / või on pensionil, 15 vastanut on probleeme tervisega (võimalik oli välja tuua mitu põhjust). 29-st vastanust on vaid üks, kellel puudub vähemalt üks eelpool toodud kahest põhjusest ja see vastaja ei otsi tööd, sest varasemad tööotsingud pole andnud sobivat tulemust. Lisame, et see erand on juhutööline ja tema nädalane töökoormus on 40 tundi. Vastused küsimustele näitavad, et ühelgi EI-EI rühma liikmel pole arvestatavat valmisolekut tööle minna isegi siis, kui tööd pakutakse.

Kaks EI-EI rühma liiget on mõelnud ettevõtjaks hakkamise peale. Kui selline mõte pole uitmõte, siis võiks need kaks kuuluda ka JAH-JAH või JAH-EI rühma. Mõtte tõsidust tuleb kohapeal kontrollida. Lootust palju ei ole, aga veidi siiski on. Üks ettevõtjaks hakata soovijaid on osalenud ka alustava ettevõtja kursustel. Mis täpselt segas mõtte ellu viimist, sellele ei oska küsitluse alusel vastata: võib-olla on terviseprobleemid süvenenud.

Peamiseks takistuseks, mis ei võimalda selle rühma inimestel püsivalt tööl käia on ootuspäraselt probleemid tervisega. 29-st inimesest töid selle esile 17 sh 9-l inimesel oli see ainus takistus püsivalt tööl käia. Seda saab seletada mitut moodi: tervis ongi ainus takistus töötamiseks, terviseprobleemid on nii suured, et muud takistused ei oma tähtsust. Tervisest kui probleemist EI-EI rühmas räägib ka asjaolu, et 12 inimesel takistab tervis sageli teha seda, mida tahetakse. Mõnikord on tervis tegevust takistavaks asjaoluks kuuel korral, harva kaheksal korral ja mitte kunagi kolmel korral.

Teiseks püsivalt töötamise takistuseks toodi transpordi probleemid. Seda tõi esile 8 inimest. Samas ei esinenud transport ainsa põhjusena kordagi. Kõige levinum lisand transpordiprobleemile oli terviseprobleem (8-st 5). Kas tegemist on spetsiifilise terviseprobleemidega inimeste transpordiga või on teema laiem, sellele saame vastuse, kui vaatame ka teiste rühmade hinnanguid takistustele püsivalt tööl käia.

Arvestades asjaolu, et EI-EI rühma kuuluvatest inimestest on juhiloa vaid neljal, kellest kolmel oleks võimalus autot tööl käimiseks ja tööks kasutada (lisaks üks, kellel lube ei ole, kuid auto kasutamise võimalus on), on transport püsivalt tööl käimise takistusena üllatavalt vähe esile toodud. Kui asjale positiivset selgitust anda, siis võiksime rääkida heast ühiskondliku transpordi korraldusest, lähedastest töökohtadest jne. Kui vaadata negatiivsema pilguga, siis võib arvata, et transport pole oluline, sest muud asjaolud ei laseks nagnii tööle minna. Täielik tõde küsitlusest välja ei tule.

Püsivalt töölkäimise takistuste loetelus on kolmandal kohal madal pakutav palk (6 inimest). Ainus takistus püsivalt tööl käia on madal palk ühel juhul ja tähelepanuväärne on, et kombinatsioon madal palk koos terviseprobleemiga esineb vaid korra: võib arvata, et motiveeriva palga korral on võimalus, et need, kes madala palga probleemina esile töid, ka tegelikult tööle läheksid, täiesti arvestatav. Kõigil, kes töid madala palga püsivalt tööl käimise takistusena esile, on ka vastuste seas teistele küsimustele, selliseid, mis teatud tõlgenduste korral võimaldavad mõelda neist kui tööle minemise soovijatest ja seda vaatamata kindlatele eidele otseste küsimustele tööle ja kurusutele minemise osas.

Rohkem kui pooled Engure EI-EI rühma liikmed on viimase 12 kuu jooksul tegelenud aktiivselt põllu- ja aia või loomapidamisega. Raamatukogu aktiivseid kasutajaid on seitse ja vähem aktiivseid kasutajaid kaksteist. Huviringides aktiivselt osalejaid on üks ja aktiivseid käsitöö tegijaid kolm. Üks

inimene on vastanud, et on peaaegu iga kuu osalenud õppe- või koolituskursustel. Kui tegemist pole mingi ebatäpsusega vastuse kirjapanekus või kodeerimises, siis tuleb esitada põhjendatud küsimus, miks nii aktiivne kursustel osaleja seda rohkem teha ei taha. Vastav soov viiks ta kohe rühma JAH-EI. Tõenäosus, et tegemist on küsitlusveaga on siiski väga suur, kui arvestada vastust küsimusele 27. Üldiselt võib aga vist öelda, et aktiivsusega rühma kuuluvad inimesed väga silma ei paista, olgu selle põhjuseks mis iganes.

Kokkuvõtteks Engure EI-EI rühma kohta võib öelda, et ... lugege Ape piirkonna EI-EI rühma kokkuvõtet: detailides on erinevusi, kuid üldplaanis mitte. Üksikute küsimuste juurest võib leida vihjeid sellele, et inimene võiks kuuluda rühma JAH-JAH või JAH-EI rühma, kuid üldpilt viib paratamatult selleni, et soovitud konkreetse inimese kaasamiseks projekti edasistesse tegevustesse ei saa anda. Kui EI-EI rühmas leidub inimene, keda oleks mõttekas veenda oma kindlatest eidest loobuma, siis kõige suurem tõenäosus leida selline inimene on poole või täis kohaga juhutööde tegijate seast.

Laiemas kontekstis võib esile tuua vajadust pöörata tähelepanu transpordi (ühiskondliku transpordi) teemaikale. Seda muidugi juhul, kui transport probleemina kerkib esile ka teiste rühmade puhul.

Setomaa

Kolme piirkonna võrduses on Setomaal EI-EI rühmas kõige rohkem liikmeid. Taas peab nentima, et 39 inimest ei ole statistiliseks analüüsiks arvestatav arv, kuid konkreetse töö eesmärkidest lähtudes on tegemist siiski arvestatava hulga inimeste, kellest 12 on mehed (NB! Vähem kui Engure piirkonnas) ja 27 naised. Setomaa EI-EI rühma vanuseline struktuur on võrreldes Ape ja Engure piirkonnaga selgelt erinev: suhteliselt arvestatav hulk on inimesi ka vanuserühmas 65-aastased ja vanemad (18 inimest), sh kuus inimest 70-77-aastaste vanuserühmas ehk vanuserühmas, kus tänapäeval ollakse pigem ilma püsiva palgatöota ja mis Ape ja Engure piirkonna EI-EI rühmades esindatud ei olnud.

Setomaa erineb Engure piirkonnast ka EI-EI rühma kuuluvate inimeste hetkeseisundi poolest (küsimus 2): töötamise lõpetanud pensionäre on veidi rohkem (nii suhteliselt kui absoluutarvult), juhutöö tegijaid vähem, esindatud on ka ilma tööta inimesed (Setomaa arve antud teemal vaata Tabelist 8). Engure puhul sai öeldud, et ilma tööta inimeste puudumine EI-EI rühmas on pigem positiivne, sest ilma tööta EI-EI rühma kuuluv inimene on tõenäoliselt heitunud isik, kelle tööturule naasmist on märgatavalt keerulisem korraldada, kui lihtsalt töötut. Samas ei taha me öelda, et selliste inimeste esinemine rühmas on negatiivne. Tegelikult pole skaala negatiivne-positiivne kasutamine projekti kontekstis selle teema juures isegi vajalik: lihtsalt olukord on selline. Siinjuures olgu veelkord rõhutatud, et me kirjeldame selles peatükis ainult ja ainult EI-EI rühma struktuuri. Mingeid järeldusi uuringupiirkondade olukorra kohta neist kirjeldustest teha ei saa, sest küsitluse valim pole koostatud üldkirjelduse saamise eesmärgil ja lisaks on valimi koostamise meetodikat erinevates piirkondades vägagi erinevalt tõlgendatud, mis tõenäoliselt projekti eesmärkide täitmist ei sega.

Nagu Engure puhul on ka Setomaal EI-EI rühma liikmed püsivast palgatööst olnud eemal märkimisväärselt kaua: rohkem kui 10 aastat on palgatööst eemal olnud praktiliselt pool rühma liikmetest. Arvestades rühma vanusstruktuuriga on selline olukord Setomaa puhul normile lähemal.

Oluline erinevus EI-EI rühma struktuuris on Setomaa ja Engure vahel hetkel püsivalt töötamise seisus (küsimustiku küsimus 3). Setomaal ei ole ükski rühma liige märkinud end hetkel püsivalt tööle. Engures oli küsitletavate enesehinnangul püsivalt tööl 11 inimest sh kaks täiskoormusega.

Tabel 8. Setomaa EI-EI rühma jagunemine hetke seisundi ning soo, vanusrühma ja püsivalt palgatöölt eemaloleku aja järgi

	Kokku	Sugu		Vanusrühm				Töölt eemaloleku aeg (aastates)				
		Mees	Naine	54-59	60-64	65-69	70-77	kuni aasta	1-3	3-5	5-10	üle 10
Ilma tööt	4	1	3	2	2			2				2
Vabatahtlik töö	1		1	1								1
Juhutöö	1	1		1								1
Pensionil	26	7	19	1	7	12	6	1	6	6	3	10
Haigus või töövõimetus	7	3	4	1	6					1		6
Kokku	39	12	27	6	15	12	6	3	6	7	3	20

Oluline struktuurne erinevus Setomaa ja Engure vahel on ka töötamise lõpetamise põhjuste struktuuris. Engures praktiliselt puudub lõpetamise põhjusena töökoha või asutuse likvideerimine. Setomaal on see põhjusena esile toodud pea kolmandikul EI-EI rühma liikmel. Kas erinevus tuleneb Setomaa ja Engure ettevõtluskeskkonnas toimunud erinevatest protsessidest või valimi erinevast koostamisest või mõnest muust põhjusest, seda küsitlusandmete põhjal üheselt öelda ei saa.

Kui panna töö lõpetamise põhjused pingeritta, kus populaarseim põhjus – lahkumine omal soovil või poolte kokkuleppel – on detailsemalt avatud, siis töökoha likvideerimine on Setomaal teisel kohal ja jääb vaid ühe inimese võrra maha tervislikel põhjustel töö lõpetamisest (Tabel 9).

Töötamise lõpetamise põhjuste struktuuris Setomaa ja Engure võrdluses on teinegi erinevus. Engure piirkonnas puuduvad inimesed, kelle töölt lahkumise põhjusena on hoolitsemine vanema või haige pereliikme eest. Setomaal on selliseid inimesi EI-EI rühmas viis. Absoluutarvus mitte suur hulk, aga suhtarvuna – igast kaheksast EI-EI rühma liikmest üks on seotud vanema või haige pereliikme eest hoolitsemisega – üsna märkimisväärne. Setomaa ja Engure piirkonna erinevuse põhjusi pole küsitluse andmete alusel eelpool korraldatud põhjustel esile tuua, aga Setomaal võiks küll mõelda küsimusele, et kui haigete eest hoolitsemine veidi ümber korraldada, kas siis oleks tööst eemal olevaid inimesi vähem, ehk uuringu kontekstis, kas siis need EI-EI rühma liikmed, kes lahkusid töölt haigeid hoolitsema, oleksid täna üldse uuringu objektiks või kuuluksid JAH-JAH rühma.

Tabel 9. Setomaa EI-EI rühma jagunemine hetke seisundi ning soo, vanusrühma ja püsivalt palgatöölt eemaloleku aja järgi

	Kokku	Sugu		Vanusrühm				Töölt eemaloleku aeg				
		Mees	Naine	54-59	60-64	65-69	70-77	kuni aasta	1-3	3-5	5-10	üle 10
töökoht likvideeriti	12	4	8	2	5	3	2	1	2	1	1	7
ajutine töö lõppes	1		1		1							1
omal soovil või vastastikusel kokkuleppel*	26	8	18	4	9	9	4	2	4	6	2	12
sealhulgas												
.. enda tervis	13	5	8	2	6	4	1		2	3	1	7
.. vanema või haige pereliikme eest hoolitsemine	5		5		4		1		1	1	1	2
.. laste (lastelaste) eest hoolitsemine ja elukoha vahetus	1		1		1							1

.. muud põhjused	9	3	6	1		5	3	2	2	3	0	2
.. põhjus teadmata	1		1	1								1

* Põhjuse täpsustamisel võis anda mitu põhjust. Kokku oli kombineeritud vastuseid 3

Töö lõpetamise põhjusi vaadates tekkis küsimus, miks inimesed, kelle töökoht likvideeriti, pole tööle läinud. Püüame vastust leida läbi küsimustiku küsimuste töö otsimise ja peamiste töö käimist segavate takistuste kohta.

Kolm Setomaa EI-EI rühma liiget on arvel Töötukassas, neist kaks kaotas töö töökoha likvideerimise tõttu ja üks probleemide tõttu ülemusega. Püsivalt palgatööl ollakse eemal vähem kui aasta ja kaks Töötukassas arvel olevat isikut otsivad enda sõnul tööd sh üks neist on valmis kohe tööle asuma. Tundub, et vähemalt üks Töötukassas arvel olev EI-EI rühma liige peaks huvituma abist töö leidmisel. Miks tööd otsivatel inimestel ei tekkinud küsitluse käigus tunnet, et projektist võiks neile kasu olla, on edasist mõtlemist vääriv küsimus. Kindlasti on soovitatav inimesega täiendavalt suhelda.

Setomaa EI-EI rühmas on 11 inimest, kes ühest küljest ei soovi tööd saada (vastus neljandale küsimusele on eitav), kuid kes 13. küsimusele „Millise koormusega tööd soovite teha?“ vastavad mingi kindla sooviga: valdavalt soovitakse poole koormusega töötada, millele mõnikord lisanduvad eritingimused, näiteks soovitakse töötada suvel. Nende 11 inimese hulgas on ka kolm eelmises lõigus kirjeldatud isikut. Kas ülejäänud kaheksast keegi võiks EI-EI rühmast JAH-JAH rühma liikuda, ei ole küsitluse põhjal üheselt võimalik vastata. Kindlasti ei ole loogiline, et liiguksid kõik kaheksa, kuid 1-2 inimese liikumine peale täiendavat vestlust oleks ehk võimalik. Võib-olla isegi neli: need kes oleksid valmis töö saamisega kohe tööle asuma. Kaheksa hulgas on ka üks, kes lõpetas püsival palgatööl töötamise töökoha likvideerimise tõttu.

Kui võtame korraga vaatluse alla töötamise lõpetamise põhjuse (küsimus 6) ja töö mitte otsimise põhjuse (küsimus 12) (NB! Töö mitteotsimiseks võis tuua mitu põhjust), siis näeme, et tööd mitte otsimise põhjuste seast võib välja tuua neli olulisemat: 39 inimesest 25 tõi esile põhjuse, et töölt on lahkunud pensionile jäämise tõttu, 18 ei otsi tööd, sest omab pikaajalist haigust või puuet, 8 inimest ei vaja tööd ja 7 inimest hoolitseb perekonna eest (Tabel 10). Tähelepanu äratav, et 12-st inimesest, kes lõpetas töötamise töökoha likvideerimise tõttu, ei otsi tööd, sest on töölt pensionile jäänud ja 4 inimest sellest 12-st omab pikaajalist haigust või puuet. Kõik on kindlasti iga kandi pealt korras, kuid arve vaadates võib tekkida soov Setomaa ettevõtjaid kiita, kes on oma töölt lahkuvatele inimestele natuke pehmemad äramineku võimaldanud.

Tabel 10. Setomaa EI-EI rühma jagunemine töö lõpetamise põhjuse ja töö mitteotsimise lõikes

	Inimesi kokku*	Miks tööd ei otsi?								
		Põhjuse esinemise kokku*	Ei ole sobivat leidnud	Ei usu, et vabu kohti on saada	Hoolitsen oma perekonna või kodu eest	Olen ajutiselt haige või vigastatud	Mul on pikaajaline haigus või puue	Ma ei vaja töökohta	Olen töölt pensionile jäänud	Muu põhjus
töökoht likvideeriti	12	14			2		4	2	6	
ajutine töö lõppes	1	1							1	

omal soovil või vastastikusel kokkuleppel	26	48	1	1	5	1	14	6	18	2
sealhulgas*										
.. enda tervis	13	29	1	1	3	1	11	3	9	
.. vanema või haige pereliikme eest hoolitsemine	5	11			3		3	1	4	
.. laste (lastelaste) eest hoolitsemine ja elukoha vahetus	1	2			1					1
.. muud põhjused	9	14					2	3	8	1
.. põhjus teadmata	1	1					1			
Kokku: inimesed töökoha mitteotsimise põhjuste lõikes	39	63	1	1	7	1	18	8	25	2
* Põhjuse täpsustamisel võis anda mitu põhjust. Kokku oli kombineeritud vastuseid 3										

Setomaa EI-EI rühma kokkuvõtteks võib öelda, et sellest võib leida rohkem vihjeid inimestele, kellega täiendav tegelemine võiks nad JAH-JAH rühma viia. Tunda on, et küsitluseks inimeste valimine on Setomaal olnud korraldatud veidi teistmoodi kui Apes ja Engures.

Kokkuvõte peatükile JAH-JAH rühma mitte kuuluvad vastajad

JAH-EI ja EI-EI rühma analüüs toob kindlasti esile huvitavaid seoseid ning teemasid, mille üle võiks edasi mõtiskleda ja mille alusel võiks ehk ka tegevusi kavandada, kuid konkreetse projekti peamise ülesande kontekstis ei ole EI-EI rühm kindlasti mitte edasiste tegevuste sihtrühmaks. EI-EI rühmast võib leida mõne inimese, kellega täiendav töö võib viia sisuliselt rühma vahetamiseni, kuid ressursside piiratust arvestades on selles suunas ressursi kulutamine suhteliselt väheefektiivne. JAH-EI rühmast võib otsida motiveeritud inimesi koolitusgruppide täienduseks, kui koolitus toimub ja õppeprotsessis võiks osaleda rohkem inimesi, kui JAH-JAH grupis vastavaid inimesi leidub.

Kui analoogseid uuringuid peaks korraldatama ka tulevikus, siis on otstarbekas vaadata üle valimi koostamise põhimõtted selliselt, et küsitlusele ei satuks EI-EI rühma kuuluvaid isikuid ja kui sellised isikud siiski rühma sattuvad, siis peaks need esimeste küsimustega välja selgitatud saama. EI-EI rühma liikmetega kogu küsitluse läbiviimine pole mõistlik ja selle arvelt on võimalik saavutada mõningast kokkuhoidu. Ka JAH-EI rühma osakaalu vähendamiseks oleks mõistlik otsustavalt küsimustiku esimeses blokis kontrollküsimusi rakendada.

6. Koolitussoovid

Vastavalt projekti ja uuringu eesmärgile on eraldi analüüsitud vastajate soove koolitustel osaleda, eelkõige seoses tööturule naasmisega. Kuna vastajate seas oli erinevate soovidega inimesi, siis on ka siin jagatud tulemused kahte alapeatükki. Esimeses on JAH-JAH rühma vastajad, kes soovivad püsivat tööd saada ja koolitustel osaleda. Teises peatükis on vaatluse all need vastajad, kes ütlesid, et nad tööd ei soovi (ei soovi olemasolevat olukorda muuta, mis mõnikord tähendab, et nad juba töötavad), aga on koolitustest huvitatud.

Tabel 11. Koolitussooviga vastajate soovide jaotumine erinevate koolitusvaldkondade ja piirkondade järgi

Koolitusvaldkond	JAH-JAH rühm			JAH-Ei rühm		
	Seto	Ape	Engure	Seto	Ape	Engure
Põllumajandus/aiandus	34	20	6	4	6	3
Arvutiõpe	31	18	7	1	11	14
Sotsiaalvaldkond	26	13	3	3	3	1
Kokandus	23	9	6	3	4	4
Teenindus	21	4	2	0	0	0
Käsitöö	17	9	0	4	6	3
Autojuhtimine	14	4	2	1	0	2
Võõrkeele täiendamine	12	5	3	0	0	3
Ettevõtlus	12	5	1	0	1	1
Raamatupidamine	10	1	0	0	0	0
Uus võõrkeel	9	5	2	0	0	2
Kokku soovis koolitustest osa võtta	65	37	10	9	14	19

Kokku soovis vähemalt ühel koolitusel osaleda 74 vastajat Setomaalt, neist 65 soovis ka tööd. Apes soovis koolitust 51 vastajat (37 ka tööd), Engures oli koolituse soovijaid kõige vähem – 29, neist ainult 10 soovis ka tööd (või olemasolevas tööalases seisundis muutusi). JAH-EI rühmas oli kokku rohkem vastajaid, aga need küsitletud, kes koolituste suhtes huvi ei väljendanud, on käesolevas peatükis kõrvale jäetud. Järgnevalt on piirkondade ja koolitussoovide kaupa analüüsitud koolitatavaid ja nende potentsiaali tööturule naasta, arvestades nende haridust ja varasemat töökogemust. Mitte alati ei lähe koolitussoovid kokku varasema töökohaga ja või sellega, millisele töökohale soovitakse tulevikus asuda. Enne koolituste planeerimist on seetõttu vajalik iga üksisiku ankeet uuesti läbi vaadata ja selle põhjal täiendavat infot koguda.

JAH-JAH rühma koolitussoovid Setomaal

Kõige rohkem Setomaa JAH-JAH rühma vastanuid soovib koolitust põllumajanduse/aianduse valdkonnas, sellele järgnevad arvutiõpe ja sotsiaaltöö.

Põllumajanduse/aianduse 33st koolituse soovijast 11 on märkinud, et edaspidi soovib selles vallas ka töötada. Eelistused selles vallas töötamiseks on erinevad, nii masinatega (tehnikaga) seotud töö kui aiandus (lehtede riisumine, töö pargis). Mõnevõrra on ka varasem töökogemus sellega seotud. Nt varasemad traktoristid on nõus ka tulevikus põllumajanduses töötama. Aga mitmed vastajad on pärit hoopis teistest valdkondadest.

Arvutiõpet soovitakse pigem enesetäienduseks kui töö tegemise eesmärgil. Peamiselt on senine arvutikasutamise kogemus seotud interneti kasutamisega. Vastajatest üks osaleb hetkel töötukassa kaudu arvutiõppe koolitusel ja soovib avada oma ettevõtte (55a). Teine vastaja on nõus tulevikus

töötama andmesisestajana või raamatupidajana, seega võib ka tema arvutiõpetuse vajalikkust näha edaspidise tööga seondult (temal on ka varasem töökogemus raamatupidajana). Arvutiõpe on ilmselgelt koolitus, mis avaldab mõju peaaegu igasugusel ametikohal töötamisele.

Sotsiaalvaldkonna koolitussoovid on teistest koolitussoovidest rohkem seotud võimaliku tulevase töökohaga (23st, kes soovivad selles valdkonnas koolitust, 8 ütlevad, et soovivad selles valdkonnas ka töötada). Eelnev töökogemus seda seost ei näita ja on seetõttu sarnane käsitööga - pigem on elu selle oskuse ja kogemuse endaga kaasa toonud. Sotsiaalvaldkonnaga seotud oskused ei ole omandatud formaalselt.

Kokandus. Neist, kes soovivad kokanduse valdkonna koolitust, on ainult üks varasemalt töötanud kokana. Mõned (4 vastajat) on nõus edaspidi selles vallas töötama (nt abikokk, kondiiter).

Teenindus on lai mõiste. Teeninduse koolituse soovijate hulgas on varasemalt teenindusega ühel või teisel moel nähtavasti suurem osa kokku puutunud (nt bussijuht, koristaja, sekretär, raamatkoguhooldaja, müüja, väravaoperaator). On muidugi ka ameteid, kus teeninduse vajadus nii selgelt välja ei paista (nt raamatupidaja, küttepuude pakkija, metsnik, treial). Edaspidi on nõus teenindajana töötama üheksa vastajat.

Käsitöö koolituse soovijatel pole kellelgi selles vallas varasemat töökogemust. Ühel vastajal on õmbleja haridus ja ta on läbinud lisaks rahvariide koolituse, samas on töökogemus tal raamatukoguhooldajana. Nii et käsitöö on elustiil ja hobi, mida võiks edaspidi teenimisvõimalusena kasutada. Kaks inimest on ka märkinud, et võiks edaspidi käsitööd tööna kodus teha. Seega nähakse seda hea lisateenimise võimalusena.

Autojuhtimise koolituse soovijate edaspidised töötamise soovid on seotud masinate ja transpordivaldkonnaga. Ühel juhul soovib autojuhtimise koolitusest huvituv inimene edaspidi töötada õmbluse ja käsitöö valdkonnas ning ühel juhul elektrikuna. Seega võib-olla nemad soovivad koolitust pigem enesetäienduseks ja transpordiprobleemide ületamiseks kui otseselt samalaadse töökoha leidmiseks. Üks vastajatest on ka varasemalt (2007. aastal) läbinud autojuhi täiendkoolituse. Autojuhtimisekoolituse soovijatest viiel ei ole juhilube. Ülejäänutel on rohkem kui B-kategooria. Seega on oluline enne koolituse pakkumist kindlasti täpsustada, mis vallas nad autojuhtimise koolitust soovivad, sest mitmed kategooriad on vastajatel juba olemas (A kuni E). Neljal on ka varasem töökogemus seotud auto juhtimisega (nt bussijuht, veokijuht, autojuht).

18 inimest soovib võõrkeele oskust täiendada või õppida uut võõrkeelt, neist 13 inglise keelt. Lisaks soovitakse õppida või end täiendada vene, saksa ning hispaania keeles. Võõrkeelte oskus üldiselt ei ole kõrgel tasemel, seega võiks ka keeleoskuse täiendamist pakkuda suhteliselt madalal tasemel.

Raamatupidamise koolituse soovijatest üks on märkinud, et soovib edaspidi töötada raamatupidajana või andmesisestajana (märkis teise koolituse soovina ka arvutiõppe soovi). Neist kolmel on varasem ökonomisti haridus ning kaks on töötanud (pea)raamatupidajana ning üks majandusõpetajana. Teised ametid ei seostu raamatupidamisega (nt loomakasvataja, koka abi, päästja-autojuht).

Ettevõtluse koolituse soovijatest neli on märkinud, et soovib ettevõtluses edaspidi tegutseda. Kaks on täpsustanud, et soovib olla ettevõtja kangastelgedel kudumises ja üks kalanduses. Neist üks on varem olnud ka eraettevõtte juht, teiste vastajate puhul varasem töökogemus ettevõtlusele ei viita.

JAH-JAH rühma koolitussoovid Apes

Kõige rohkem Ape JAH-JAH rühma vastanuid soovib koolitust põllumajanduse/aianduse valdkonnas, sellele järgnevad arvutiõpe ja sotsiaaltöö.

Põllumajanduse/aianduse koolituse soovijatest kaheksa vastaja puhul on näha, et soovitakse selles vallas ka töötada (nt aiandus, köögiviljade ja lillede kasvatamine). Kolmel juhul on varasem töökogemus sellega seotud (nt mesinik, metsatöölise ja traktorist). Mitmel vastajal on varasem tehniline haridus, mis võib ka põllumasinatega tööd tähendada.

Arvutiõppe koolituse soovijate seas nähakse arvutit ehk pigem endale vajaliku üldoskusena, sest tulevaste töösoovidega otsest seost ei ole. Ühel juhul on vastaja märkinud, et soovib töötada dokumentidega. Varasemal töökohal on arvutit pidanud kasutama kaks vastajat (nt raamatukogu juhataja ning ettevõtja). Kuus vastajat pole viimasel aastal arvutit kasutanud, üheksa vastajat on arvuti kasutamise küsimusele vastamata jätnud. Kolme vastaja puhul on arvuti kasutamine peamiselt internetiga seotud. Seega võib eeldada, et arvuti kasutamise oskus ning ootused koolitusele on väga erinevad.

Sotsiaalvaldkonna koolituse soovijatest on valmis selles valdkonnas edaspidi töötama neli vastajat ning viis soovivad töötada teenindussektoris (mis võib seonduda sotsiaalvaldkonnaga). Ühel vastajal on varasem hooldaja haridus ja töökogemus, enamus on viimase aasta jooksul osutanud kellelegi abi, kaks ka isikuhooldust.

Kokanduse valdkonnas soovivad edaspidi töötada üheksast kokanduse koolituse soovijatest kolm (nt koka abiline, mahetalunik, kondiiter). Üks vastajatest on varem töötanud kalatööstuses. Teiste puhul on seost kokandusega varasema hariduse ja töökogemuse järgi raske hinnata, sest vastused on väga üldised.

Käsitöö koolituse soovijatest soovib edaspidi käsitööga raha teenida kindlalt kaks vastajat, neist üks soovib oma ettevõtte selles vallas teha, st ise müüa oma kudumeid. Mitmel korral on märgitud, et edaspidi soovitakse istuvat või kergemat tööd, mis võib käsitöö puhul kõne alla tulla. Käsitöö vallas varasemat töökogemust ei ole märgitud, seega võib arvata, et see on hobist välja kasvanud soov. Ühel juhul on vastaja haridus plaatimine, mis on samuti üks käsitöö valdkond.

Ettevõtluse täiendõpet soovivatest vastajatest on kaks vastajat märkinud, et soovivad edaspidi tegeleda ettevõtlusega (nt küülikute kasvatamine ning enda kudumite müük). Teised tulevased töötamise soovid on postiljon või aiandus ning ei seostu otseselt ettevõtlusega.

Keeleoskust soovitakse täiendada inglise ja saksa keeles. Keelte puhul on mõningane varasem keeleoskus olemas. Samas tulevikus soovitakse töötada teenindussektoris (nt müüja, postiljon). Uue võõrkeelena on soovitud inglise keele õpet. Viiest uue võõrkeele õppija soovijast on kaks märkinud oma inglise keele oskuse keskmiseks (skaalal hinnangud „2“ ja „3“) nii kõnes kui kirjas. Tulevikus soovitakse tegeleda teenindussektoris ning käsitööga. Võõrkeelte oskus võib ilmselt paljudel elualadel aidata konkurentsivõimet tõsta.

Teeninduse koolituse soovijatest võib arvata, et enamus (kolm vastajat) on valmis selles valdkonnas ka töötama (nt inimeste hooldamine, teenindussektor). Varasemad töökogemused näitavad, et vähemalt kahel on teeninduse vallas kogemus (postiljon ning raamatukogu juhataja).

Autojuhtimise koolituse neljast soovijast üks märgib, et soovib autojuhina töötada. Teised töötamise soovid on postiljon ja metsatöölise, mis võivad tähendada autojuhtimise oskuse vajalikkust. Kahel

vastajal ei ole juhilube, teistel on D ning B-D juhiload. Viimasel juhul on ka varasem töökogemus bussijuhina.

Raamatupidamise koolitust sooviv inimene on valmis edaspidi töötama dokumentidega. Samas ei ole ta vastanud küsimustele eelneva töökogemuse ning arvuti kasutamise oskuse kohta.

JAH-JAH rühma koolitussoovid Engures

Kõige rohkem Engure JAH-JAH rühma vastanuid soovib siin piirkonnas koolitust arvutiõppe valdkonnas, sellele järgnevad põllumajandus/aiandus ja kokandus.

Arvutioskust nähakse ehk pigem endale vajaliku oskusena, tulevaste töösoovidega otsest seost ei ole. Ainult ühel juhul on vastaja pidanud varasemal töökohal arvutit kasutama. Neli vastajat pole viimasel aastal arvutit kasutanud, teistel puhkudel on arvuti kasutamine internetiga seotud.

Põllumajanduse/aiandus koolituse soovijatest kahel juhul on näha, et soovitakse selles vallas ka töötada (aiandus ja mahetalu). Varasema töökogemuse ja hariduse osas seoseid ei selgu.

Kokanduses soovivad töötada kuuest kokanduse koolituse soovijast kolm (nt koka abiline ja mahetalu töö). Üks vastajatest on varasema hariduse järgi toitlustusega kokku puutunud ning on töötanud kalatööstuses. Teiste puhul on varasema hariduse ja töökogemuse kohta raske öelda, sest vastused on väga üldised.

Sotsiaalvaldkonna koolituse soovijad soovivad edaspidi töötada kas kokana, käsitöölisena või perenõustajana. Kahel juhul on vastajad viimasel aastal ka kedagi abistanud. Varasema töökogemuse ja hariduse osas seoseid sotsiaalvaldkonnaga ei paista.

Võõrkeelte osas soovitakse täiendada inglise, saksa või vene keelt. Vene keele puhul on samas märgitud, et vastaja ei oska seda üldse. Teiste puhul on mõningane keeleoskus olemas. Uue võõrkeele õppimise puhul on soovitud inglise ja saksa keele õpet. Tulevikus soovitakse tegeleda mahetalunduse ning käsitööga.

Kahest teeninduse koolituse soovija puhul võib arvata, et nad on valmis selles vallas ka töötama (nt perenõustaja). Otsest seost teenindusega varasema töökogemuse ja hariduse osas ei paista - üks neist on varem töötanud raamatupidaja ja *managerina*, teine talus ning haridus on tehniline.

Autojuhtimise täiendkoolitust soovivad kaks vastajat. Edaspidi soovivad nad töötada käsitöölisena või perenõustajana, seega on autojuhtimine täiendav/abistav oskus. Ühel juhul on B-kategooria load olemas, teisel juhul ei ole autojuhtimise oskust.

Ettevõtlust soovib õppida üks vastaja, kes soovib edaspidi tegeleda mahepõllumajandusega. Varasem töö- ja õpikogemus on tal õmblejana.

Käsitöö ja raamatupidamise koolitussoove siin piirkonnas ei esinenud.

JAH-EI rühma koolitussoovid

Siin rühmas on nii vähe koolitussoove, et me ei ole seda osa piirkondade kaupa eraldi kirjeldanud. Kui arvestada juurde, et vaid üksikutel selle rühma vastajatel on kaudseid märke sellest, et neis võiks soodsatel asjaoludel tekkida soov tööle naasta, siis tuleb hoolikalt kaaluda ja eraldi ankeete analüüsida, kui soovitakse neid inimesi koolitusele kaasata.

Kokanduse, käsitöö ning ettevõtluse koolituse soovijatest pole vastuste järgi neist kellelgi vastavat varasemat haridust ega töökogemust neis valdkondades.

Arvutiõpetuse soovijatest neli (kaks Ape'st ja kaks Engure'st) ei ole viimase 12 kuu jooksul arvutit kasutanud, kaheksa vastajat on arvutikasutamise sageduse vastamata jätnud (üks Setost ja seitse Ape'st). Enamasti on arvutit kasutatud internetist info otsimiseks, mõnel juhul ka tööks failidega.

Uut võõrkeelt soovivad õppida kaks vastajat, mõlemad Engurest. Üks soovib saksa, üks inglise keelt. Samas on mõlemal vähene oskus keeles juba olemas. Võõrkeele täiendamist soovivad kolm vastajat (Engurest), inglise keele osas ning neist kahel on vähene oskus olemas, ühel üldse mitte.

Sotsiaalvaldkonna koolituse soovijatest kahel on varasem sotsiaaltöö kogemus (nt õde ning hooldekogu tegevusjuht) ning ühel ka õenduse haridus.

Põllumajanduse valdkonnas koolituse soovijatest on kolmel varasem töökogemus selles vallas (nt traktorist, loomaarst, peainspektor taimetoodangu inspeksioonis), neil kõigil on ka vastav haridus. Lisaks on kahel tehnilise kooli haridus ja tundub, et pigem on nad huvitatud tehnikaga seotud tegemistest selles valdkonnas.

Autojuhtimise täiendõpet soovijatest ühel (Setost) on A-D kategooria juhiloa olemas. Teistel (Engurest) juhilube ei ole.

LISA 1 – tabelid olulisemate arvandmetega

Tabel 12. Vastajate jaotumine piirkonna, vanuse ja soo järgi

	Mehed ja naised kokku				Mehed				Naised			
	55-59	60-64	65-69	70 +	55-59	60-64	65-69	70 +	55-59	60-64	65-69	70 +
Seto	41	40	29	9	22	16	9	3	19	24	20	6
Engure	19	27	10	5	8	8	3	1	11	19	7	4
Ape	26	23	18	1	8	8	4		18	15	14	1
Kokku	86	90	57	15	38	32	16	4	48	58	41	11

Tabel 13. Vastajate jagunemine nende peamise seisundi (töölase staatuse) ja soo järgi

	Peamine seisund	Seto	Engure	Ape	Kokku
Mehed	Ilma tööt	13	1	2	16
	Osalise ajaga tööl	1	1	2	4
	Vabatahtliku töö tegija, mitte palgatöötaja	0	1		1
	Juhutööde tegija	4	4	6	14
	Pensionil (sh tähtaegsel ja ennetähtaegsel pensionil)	17	8	5	30
	töötamise lõpetanud haiguse või töövõimetuse tõttu	15	4	3	22
	Täiskohaga palgatöötaja	0	1	2	3
Naised	Ilma tööt	10	2	11	23
	Osalise ajaga tööl	1	1	5	7
	Vabatahtliku töö tegija, mitte palgatöötaja	2		2	4
	Juhutööde tegija	1	5	3	9
	Pensionil (sh tähtaegsel ja ennetähtaegsel pensionil)	38	23	17	78
	töötamise lõpetanud haiguse või töövõimetuse tõttu	17	5	5	27
	Täiskohaga palgatöötaja	0	5	5	10
Kokku		119	61	68	248

Tabel 14. JAH-JAH vastanute jaotus vastavalt töölasele peamisele seisundile, vanusele ja piirkonnale

	Ilma tööt (ei pea olema Tööturuametis töötuna arvel)	Osalise ajaga tööl	Vabatahtliku töö tegija, mitte palgatöötaja	Juhutööde tegija	Pensionil ja töötamise lõpetanud	Töötamise lõpetanud tervise tõttu	Täiskohaga palgatöötaja	Kokku
Setomaa kokku	17	2	1	2	23	20		65
54-59	11		1	1	3	13		29
60-64	6	2		1	5	7		21
65-69					13			13
70 +					2			2
Engure kokku	2		1	3	2	2		10
54-59	2			3		1		6
60-64			1		2	1		4
Ape kokku	11	5	2	5	7	5	2	37
54-59	9	4	1	2		1	1	18
60-64	2	1		3		4		10
65-69			1		6		1	8
70 +					1			1
Piirkonnad kokku	30	7	4	10	32	27	2	112

Tabel 15. JAH-JAH rühma vastanute jaotus vastavalt viimati püsivalt töötamise ajale, vanusele ja piirkonnale

	Vähem kui aasta tagasi	1-3 aastat tagasi	4-5 aastat tagasi	6-10 aastat	Üle 10 aasta	Ei vastanud	Ei ole kunagi töötanud tasu eest	Kokku
Setomaa kokku	9	9	12	15	20			65
54-59	6	3	4	7	9			29
60-64	1	5	4	5	6			21
65-69	2	1	4	2	4			13
70 +				1	1			2
Engure kokku	4	1			4	1		10
54-59	3	1			2			6
60-64	1				2	1		4
Ape kokku	8	5	6	5	8	3	2	37
54-59	4	4	2	1	3	3	1	18
60-64	4		1	1	4			10
65-69		1	3	2	1		1	8
70 +				1				1
Piirkonnad kokku	21	15	18	20	32	4	2	112

Tabel 16. JAH-JAH rühma vastajate peamised takistused, mis ei võimalda hetkel tööl käia/ kodus tööd teha piirkondade kaupa probleemi nimetanud vastajad

Peamised takistused	Seto	Engure	Ape
enda terviseprobleemid	41	6	5
transpordiprobleemid (ei saa kohale või on koht liiga kaugel)	26	6	2
pakutud tööde puhul on töötasu olnud liiga väike	18	0	0
teen hooajalisi juhutöid, sest ei ole leidnud midagi püsivat	16	1	1
olen otsinud, aga mind ei ole tööle võetud	9	1	3
pakutud tööde puhul ei ole tööaeg sobinud (nt öö, graafiku alusel jms)	9	0	1
minu oskused ja teadmised ei ole sobinud pakutud töökohale	6	0	2
soovisin laste (lastelaste) eest hoolitseda	6	2	0
teen hooajalisi juhutöid ja olen sellega rahul	5	1	0
vanema või haige pereliikme eest hoolitsemine	5	3	0
töötamine oli liiga väsitav	4	0	0
muul põhjusel	1	1	2

Tabel 17. JAH-JAH rühma vastanute jaotus vastavalt viimati mingil kursusel, koolitusel, täiendus- või kutseõppes osalemise ajale, vanusele ja piirkonnale

	Vähem kui aasta tagasi	1-3 aastat tagasi	3-5 aastat tagasi	Üle 5 aasta	Ei ole kunagi koolitusel osalenud	Vastamata	Kokku
Setomaa kokku	13	11	3	29	8	1	65
54-59	7	5	1	10	5	1	29
60-64	3	5		11	2		21
65-69	3	1	1	7	1		13
70 +			1	1			2
Engure kokku				5	5		10
54-59				2	4		6
60-64				3	1		4
Ape kokku	6	7	2	8	14		37
54-59	3	3	1	3	8		18
60-64	2	3	1	1	3		10
65-69	1	1		3	3		8
70 +				1			1
Piirkonnad kokku	19	18	5	42	27	1	112

Tabel 18. JAH-JAH rühma vastanute jaotus vastavalt arvuti kasutamise oskusele ja piirkonnale

	Väga hea	Hea	Rahuldav	Halb	Ma ei ole kunagi arvutit kasutanud	Kokku
Seto	1	9	29	10	16	65
Engure			3	1	6	10
Ape		4	15	7	11	37
Piirkonnad kokku	1	13	47	18	33	112